

ŽENY A MUŽI V DATECH

2017

Praha, prosinec 2017

Kód publikace: 300004-17

Č. j.: 02649/2017

Pořadové číslo v roce: 1

Zpracoval: Odbor 64

Ředitel odboru: Mgr. Dalibor Holý

Kontaktní osoba: Marek Řezanka, e-mail: marek.rezanka@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.czso.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec | Nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservishk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

Obsah

Úvod

Metodické poznámky

Obyvatelstvo, rodiny a domácnosti

Zdraví

Vzdělání

Práce a mzdy

Sociální zabezpečení

Soudnictví

Veřejný život a rozhodování

Informační a komunikační technologie

Shrnutí

Seznam genderových pojmů

Seznam zkratk

Milí čtenáři,

Dostáváte do rukou brožuru *Ženy a muži v datech*, která tematicky navazuje na texty z let 2003, 2005, 2011, a 2014. Některé výstupy byly obměněny, jiné byly zařazeny nově.

Cílem publikace je přiblížit co nejsrozumitelněji základní statistická data členěná podle pohlaví za jednotlivé oblasti. Těmito oblastmi jsou: Obyvatelstvo, Rodiny a domácnosti, Zdraví, Vzdělání, Práce a mzdy, Sociální zabezpečení, Soudnictví, kriminalita, Sociální zabezpečení a Veřejný život a rozhodování. Jeden výstup se pak věnuje starším uživatelům Internetu v celoevropském srovnání.

Kromě analytické části a grafických výstupů je vždy doplněna odpovídající metodika. Na konci publikace figuruje seznam stěžejních genderových pojmů.

Věříme, že Vám předkládané texty poskytnou zajímavé údaje a pomohou Vám v orientaci v genderových statistikách.

Metodické poznámky:

Obecné:

Poznámky k tabulkám:

Ležatá čárka (-) v tabulce na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval

Nula (0; 0,0) značí více než nulu, ale méně než nejmenší jednotku vyjádřenou v tabulce

Křížek (x) značí, že zápis není možný z logických důvodů

Rozdíly v datech: Oproti minulým publikacím byly některé výstupy vypuštěny, jiné přidány a jiné nahrazeny.

Věk a doba trvání: V publikaci se chápe věk (resp. doba trvání)

jako dokončený (tj. věk-doba při posledních narozeninách-výročích).

Pokud se v publikaci objeví např. text „–19“ používá se ve významu

„do 19 dokončených let včetně“ neboli „osoby, které ještě neoslavily

dvacáté narozeniny“. Obdobně se např. text „65+“ objevuje ve

významu „osoby ve věku 65 a více let“ neboli „osoby, které již oslavily

šedesáté páté narozeniny“. Dále např. text „20–24“ lze chápat jako

„věková skupina těch, kteří již dosáhli 20. narozenin, ale ještě

nedosáhli 25. narozenin“.

Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu

(Graf 1)

Zdroj: Demografická statistika ČSÚ

Strom života je zobrazen podle absolutních počtů osob jednotlivých rodinných stavů v jednotlivých věkových skupinách. Data jsou k 31. 12. 2016.

V České republice bylo k 31. 12. 2016 zjištěno 10 578 820 osob. Ženy v populaci mírně převažovaly. Představovaly 51 % celkové populace. Svobodní převažovali nad ostatními stavy v případě žen do 31 let věku. U mužů podíl svobodných poprvé klesl pod padesát procent ve 33. roce života.

Nejvyšší počty svobodných žen byly zjištěny ve věku 23 let, v případě mužů se jednalo o věk o dva roky vyšší, tedy 25 let.

Ve věkové kategorii 30-34 let bylo ještě téměř 48 % žen svobodných. Muži v tomto věku byli svobodní dokonce v 65 % případů.

Teprve ve věku 34 let byla více než polovina všech žen vdaných. Nejvyšší počet vdaných žen spadal do věku 42 let (56 743 žen). Nejvyšší podíl vdaných žen byl zaznamenán ve věku 57 a 58 let (jednalo se shodně o 64,4 % všech žen v daném věku).

Stejně jako v případě žen, také nejvyšší počty ženatých mužů připadaly na věk 42 let (55 132 mužů). Nejvyšší podíly ženatých mužů se objevily ve věku 72 a 73 let, kde shodně cca 76 % mužů bylo ženatých.

Ve věkové kategorii 40-44 let se svobodné ženy co do početnosti přesouvají na třetí místo (za vdané a rozvedené), svobodní muži zauímají v této věkové kategorii po ženatých druhou pozici. Ve sledovaném věku bylo svobodných 16,4 % žen a 28,0 % mužů.

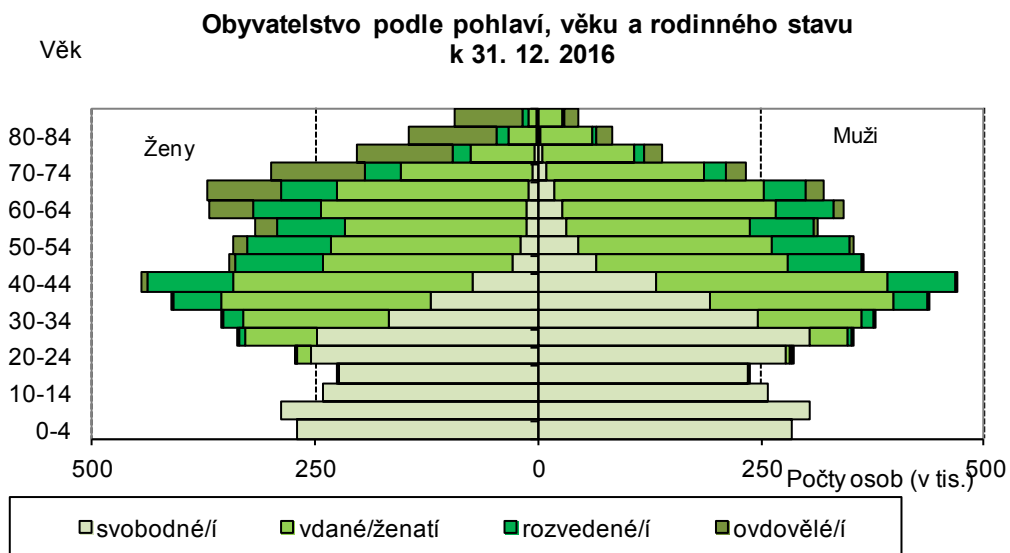
Nejvyšší počty rozvedených byly v případě žen ve věku 43 let (20 996 žen), v případě mužů se jednalo o věk 52 let (18 773 mužů). Nejvyšší podíly rozvedených žen ze všech žen bylo možné pozorovat ve věku 48-49 let (cca 41 %), u mužů potom o něco později, a to ve věku 51-52 let (cca 25 %). Nejvyšší podíl rozvedených se vyskytuje u žen i mužů ve věkové kategorii 45-49 let. Rozvedení zde představovali okolo 28 % v případě žen a 25 % u mužů.

Od věkové skupiny 50-54 let je patrný nárůst podílu ovdovělých žen. Pro srovnání, u mužů se ovdovělí přes pět procent dostávají až ve věku 65-69 let.

Ve věku 65-69 let se podíl ovdovělých žen ze všech žen dostal na druhé místo, hned za vdané. U mužů k obdobnému trendu došlo až ve věku 75-79 let.

Nadpoloviční většina žen žije v manželství do 71 let věku včetně. Oproti tomu teprve od věku 91 let klesá u mužů podíl ženatých pod 50 % a převládají ovdovělí. Nadpoloviční většina ovdovělých byla zaznamenána od 77 let věku žen. Je zřejmé, že oproti minulým letům se nadále posunula věková hranice nadpolovičního podílu svobodných i ovdovělých do vyššího věku. Proces stárnutí populace tak pokračuje, a nic nenaznačuje, že by se tento trend měl v nejbližších letech měnit.

Podíl svobodných ve vybraných věkových kategoriích k 31. 12. 2003, 2013 a 2016

(Graf 2)

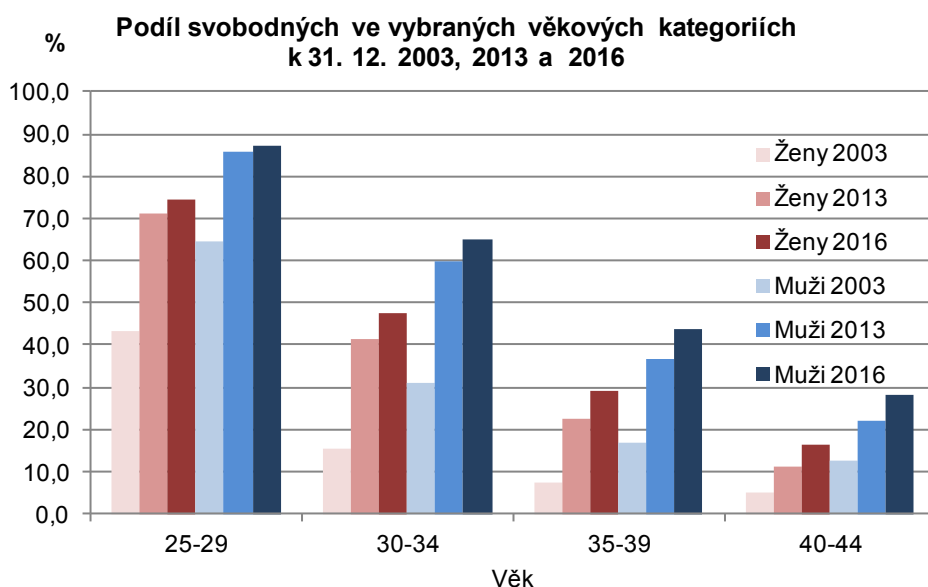
Zdroj: Demografická statistika ČSÚ

Data jsou k 31. 12.

Podíly svobodných i ve vyšším věku stále rostou, a to u obou pohlaví. Srovnáme-li strukturu populace ČR podle rodinného stavu k 31. 12. 2003 se stavem k 31. 12. 2013, vidíme, že došlo k poměrně zásadnímu posunu ve sňatkovém chování. Zatímco k 31. 12. 2003 byly ve věku 25-29 ženy svobodné přibližně ze dvou pětín, o deset let později zůstávalo v tomto věku svobodných více než 70 % žen. Mírný nárůst podílu svobodných ve věkové kategorii 25-29 let lze pozorovat i u mužů. Dvě pětiny žen jsou nyní svobodné ještě ve věku 30-34 let. V této kategorii přitom k 31. 12. 2003 činil podíl svobodných žen zhruba 15 %. Pokud muži před deseti lety byli ve věku 30-34 let převážně ženatí, v současnosti jich je většina stále svobodných.

Ve věkové kategorii 35-39 let je pak svobodných ještě více než 20 % žen a 35 % mužů.

Popsaný trend se do roku 2016 ještě zvýraznil. K 31. 12. 2016 byla ještě téměř polovina (48 %) žen ve věku 30-34 let svobodných, ve věkové kategorii 35-39 let se jednalo o téměř 30 procent žen. Muži ve věku 30-34 let byli svobodní dokonce v 65 % případů a ve věku 35-39 let bylo svobodných 44 % takto starých mužů. Alarmující je i fakt, že ve věkové kategorii 40-44 let zůstávalo svobodnými téměř 30 % takto starých mužů a 16 % žen.

Sňatky vzájemně svobodných snoubenců podle jejich věkového rozdílu v roce 2016

(Graf 3)

Zdroj: Demografická statistika ČSÚ

V roce 2016 bylo uzavřeno celkem 50 768 sňatků. Z toho svatby, kdy oba snoubenci byli svobodní, představovaly cca 68 %.

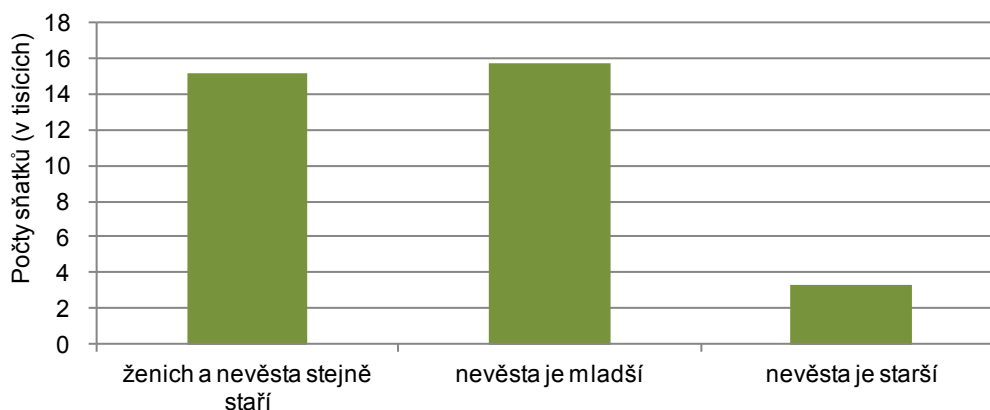
Počty sňatků v posledních letech kolísaly. V roce 2007 bylo uzavřeno 57 157 manželství, následoval jejich pokles na 43 499 v roce 2013 – a od té doby sledujeme opět mírný nárůst počtu sňatků. Co se v podstatě nemění, je zmíněný podíl svateb obou svobodných snoubenců z celkového počtu uzavřených manželství. Od roku 2008 do roku 2016 narostl tento podíl z 62,6 % na 67,5 %.

V roce 2016 si své Ano řeklo celkem 34 284 párů, kde oba snoubenci byli svobodní.

Nejvíce svobodných nevěst, jež si braly svobodné ženichy, se v roce 2016 vdávalo ve věkové kategorii 25-29 let (šlo o 47 % všech svobodných nevěst, které se vdávaly za svobodné ženichy).

Platilo, že pokud se u obou snoubenců jednalo o první sňatek, ženiši si nejčastěji buď brali nevěsty ze stejné pětileté věkové kategorie či mladší. Pouze necelých deset procent svobodných ženichů si bralo svobodnou ženu starší o více než pět let. Jednalo se o 3 292 z celkových 34 284 sňatků, kde oba snoubenci dosud do manželství nevstoupili.

Sňatky vzájemně svobodných snoubenců podle jejich věkového rozdílu v roce 2016

Téměř polovina (47,4 %) svobodných čtyřicetiletých a starších mužů si brala za manželku svobodnou ženu o deset a více let mladší. Oproti tomu svobodné ženy si většinou výrazněji mladší svobodné muže neberou. Jenom 13,5 % žen ve věku 40 a více let se vdávalo za o deset let a více mladší muže. Svobodní muži ve věku 20-24 let si potom o deset a více let starší ženy za manželky vybrali v necelých 6 % případů. Zato svobodné ženy ve věku 20-24 let si doposud neženaté muže o deset a více let starší braly v 23 % případů.

Osoby v čele domácností a jejich partnerky podle typu domácnosti v roce 2016

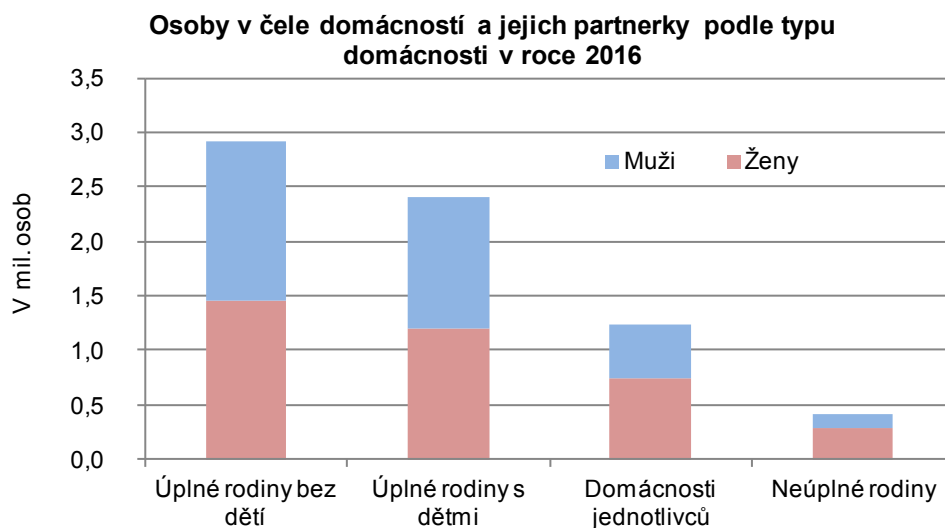
(Graf 4)

Zdroj: Šetření EU SILC, ČSÚ, 2016

Domácnost jednotlivce tvoří právě jedna osoba. Na rozdíl od cenů zde nejsou zahrnováni podnájemníci, apod. Údaje jsou počítány za domácnosti, nikoli za osoby.

V roce 2016 bylo v čele domácností celkem 7 010 tisíc osob (myšleny jsou „hlavy domácnosti“ a jejich partnerky, neboť za hlavu domácnosti jsou považováni muži).

Tři čtvrtiny všech domácností tvořily úplné rodiny. Nejvíce osob bylo v úplných rodinách bez dětí (více než 40 %), na druhém místě potom figurovaly osoby v úplných rodinách s dětmi (necelých 35 %). Podíváme-li se na ženy v domácnostech jednotlivců, vidíme, že tvořily 20 % ze všech domácností žen. V případě mužů v domácnostech jednotlivců byl tento podíl o pět procentních bodů nižší, tedy 15%. Jak v případě domácností jednotlivců, tak neúplných rodin (v případě žen tvořily 8 % ze všech domácností a v případě mužů toliko 4 %), byla zřetelná převaha žen. V domácnostech jednotlivců činil podíl žen 60 %, v neúplných rodinách představovaly ženy 70 % všech osob v čele těchto domácností.

Domácnosti jednotlivců podle věku osoby v čele v roce 2016

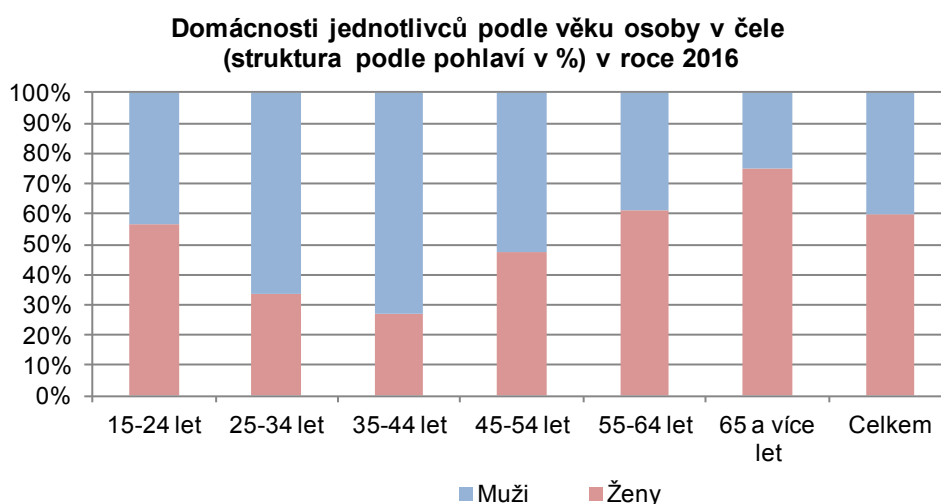
(Graf 5)

Zdroj: Šetření EU SILC, ČSÚ, 2016

Domácnosti jednotlivců jsou především domácnosti žen. Důležitým faktorem je i u nich ovšem věk.

Od věku 25 do 54 let se v domácnostech jednotlivců vyskytují častěji muži. Ve věkové kategorii 35-44 let tvoří dokonce 73 % osob (o pět procentních bodů méně než v roce 2013) v čele domácností jednotlivců v tomto věku.

Ženy naproti tomu v domácnostech jednotlivců převládají až od důchodového věku, zejména potom od 65 a více let.

Ženy a muži v čele úplných rodin podle vybraných charakteristik (v %) v roce 2016

(Tabulka 1)

Zdroj: Šetření EU SILC, ČSÚ, 2016

Údaje jsou za osoby v domácnostech. V čele úplné domácnosti stojí pro statistické účely muž a jeho partnerka.

Úplnou rodinu bez dětí tvořily především ženy a muži ve věku 65 a více let. Oproti tomu v čele úplných domácností s dětmi stáli muži a ženy nejčastěji ve věku 35-44 let.

Zatímco v prvním případě se tedy jednalo hlavně o domácnosti penzistů, v případě druhém o domácnosti zaměstnanců. 71 % mužů v čele úplných rodin s dětmi a 60 % žen v pozici partnerek těchto mužů byli zaměstnanci. Značné generové rozdíly vidíme u osob v čele úplných domácností s dětmi v postavení osob samostatně výdělečně činných. Zatímco v čele těchto domácností představovali samostatně výdělečně činní u mužů 22 %, v případě jejich partnerek se jednalo o pouze 9% podíl.

Ukazatel	Typ domácnosti			
	Úplná rodina bez dětí		Úplná rodina s dětmi	
	ženy	muži	ženy	muži
Věk osoby v čele/ partnerky				
15-24 let	2,4	1,2	1,8	0,7
25-34 let	8,9	8,1	26,5	16,9
35-44 let	5,6	5,9	50,0	48,6
45-54 let	20,6	14,9	18,7	26,1
55-64 let	31,0	29,6	2,6	6,4
65 a více let	31,4	40,3	0,5	1,3
Postavení osoby v čele domácnosti/ partnerky				
zaměstnanec	39,2	38,4	59,2	70,5
samostatně činný	6,3	11,3	9,0	22,3
nezaměstnaný	3,6	2,7	8,0	4,3
důchodce	49,3	47,0	2,3	2,7
ostatní	1,6	0,5	21,6	0,3

Zaměstnanci ve zdravotnictví podle pohlaví k 31. 12. 2016

(Graf 6)

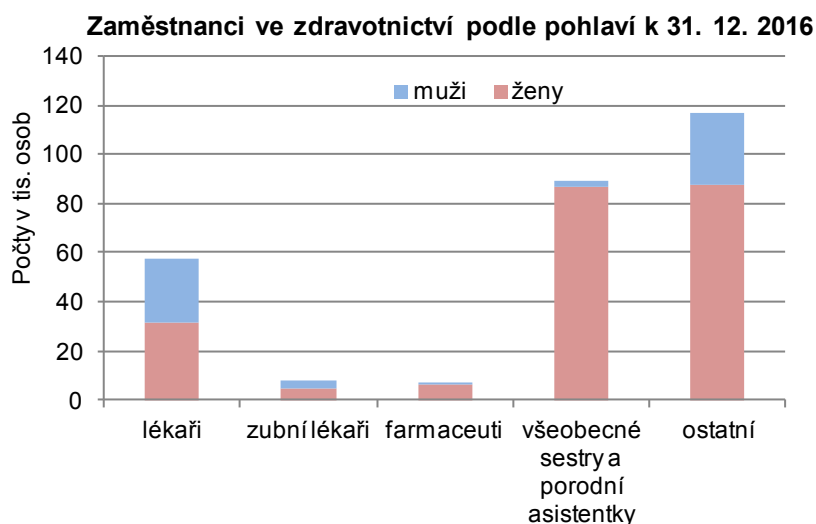
Zdroj: ÚZIS ČR

Data jsou k 31. 12. 2016. Údaje jsou čerpány z výkazu E (MZ)4-01 roční výkaz o zaměstnavatelích, evidenčním počtu zaměstnanců. V letech 2014 a 2015 byl proveden dopočet žen u základních jednotek (ZJ), které neuvedly rozdělení zaměstnanců dle pohlaví.

K 31. 12. 2016 pracovalo ve zdravotnictví 281 989 zaměstnanců. Podíl žen činil 78 %. Ženy ve zdravotnictví (s výjimkou nejvyšších pozic na primariátech atp.) převládají, a to jak mezi odbornými pracovníky a farmaceuty, tak i mezi lékaři a zubními lékaři.

Nejvyrovnanější podíl žen a mužů zaznamenali lékaři (poměr pohlaví zde byl: 53,7 % : 46,3 %). Oproti tomu již název: Všeobecné sestry a porodní asistentky dává tušit, že tady příliš mužů nebude (pouze 2,5 %). Dominance žen byla zjištěna také v případě farmaceutů. Podíl žen zde tvořil více než 80 %.

Počty odborných pracovníků ve zdravotnictví, lékařů, farmaceutů, ale i všeobecných sester a porodních asistentek vykazovaly od roku 1995 do současnosti rostoucí trend. Výjimkou jsou zubní lékaři, jejichž počty kolísají mezi 7 900 a 8 200. Podíl žen představuje v případě dentistů 63,4 %. Zubní lékařky se tedy o náš chrup starají častěji než jejich mužští kolegové.

Naděje dožití při narození a ve věku 65 a 85 let podle pohlaví

(Graf 7)

Zdroj: ČSÚ

Naděje dožití při narození vyjadřuje pravděpodobný průměrný počet let, jichž se má právě narozená osoba za stávajících úmrtnostních poměrů šanci dožít.

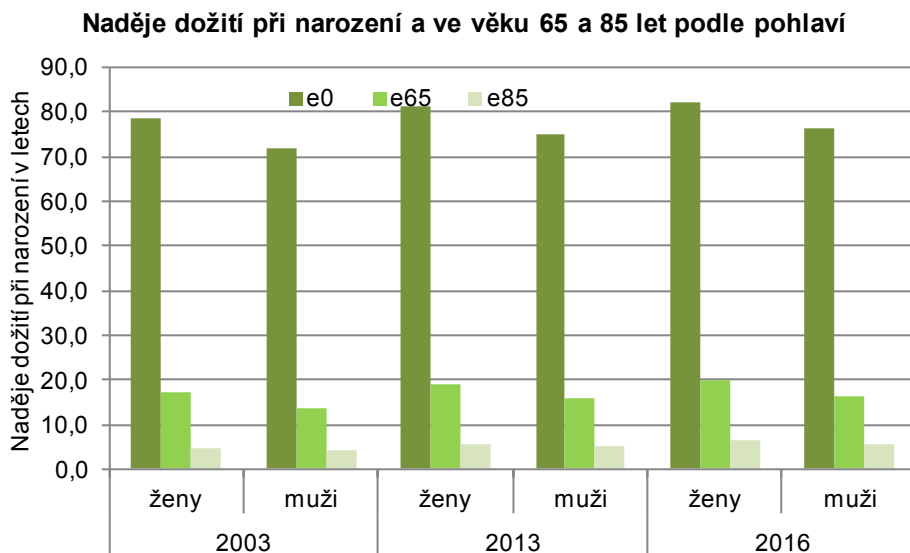
Naděje dožití při narození (střední délka života) se stále zvyšuje, a to u obou pohlaví. Platí dlouhodobý trend, že ženy se v průměru dožívají vyššího věku než muži – ale již neplatí, že zvyšování naděje dožití je u mužů dynamičtější než u žen.

Mezi lety 2003-2016 se naděje dožití při narození zvýšila přibližně o 3,5 roku u žen a o 4,2 roku v případě mužů.

Naděje dožití pětadesátiletých se ve sledovaném období zvýšila o 3 roky u žen a o 2,5 roku u mužů.

Rostoucí trend, byť ne již tak výrazný, zaznamenala též naděje dožití ve věku 85 let. Ta ve sledovaném období zaznamenala u žen nárůst o přibližně dva roky a u mužů o 1,5 roku.

Vidíme tedy, že zatímco dynamiku růstu naděje dožití při narození měli výraznější muži, co se týče naděje dožití ve vyšším věku, dochází k trendu opačnému.

Vývoj počtu léčených diabetiků ve sledovaných letech

(Graf 8)

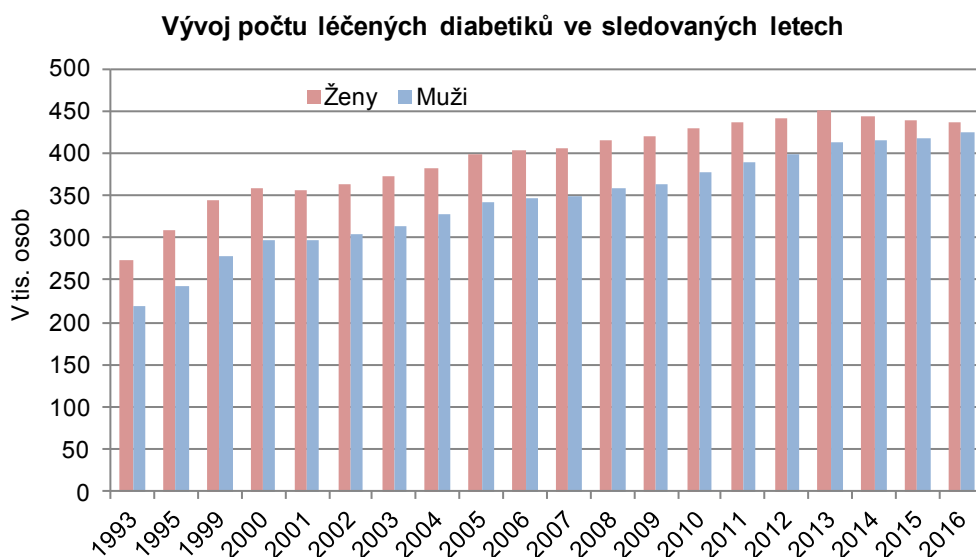
Zdroj: ÚZIS ČR

Data jsou k 31. 12.

Počty léčených diabetiků rok od roku narůstají, a to u obou pohlaví. Současně dochází ke snižování rozdílů mezi oběma pohlavími.

K 31. 12. 2016 bylo zjištěno 861 450 léčených diabetiků. Oproti údaji k 31. 12. 1995 se u nich jednalo o téměř 60% nárůst.

V roce 1995 tvořily ženy 56 % léčených diabetiků. Do roku 2016 poklesl jejich podíl na necelých 51 %. Nárůst počtu mužů je v případě léčených diabetiků mnohem dynamičtější než u žen. Oproti roku 1993 se počet diabetiků v případě žen zvýšil o 60 %, u mužů dokonce o 93 %.

Rozlišujeme diabetes mellitus prvního typu (jedná se o absolutní nedostatek inzulínu) a druhého typu (relativní nedostatek inzulínu). V případě absolutní absence inzulínu je poměr pohlaví v celém sledovaném období, tedy v letech 1993-2016, vyrovnaný. Do roku 2013 se pohyboval kolem 51 % ve prospěch žen. V současnosti mezi diabetiky prvního typu převládají muži, a to v poměru 52,8 : 47,3 %. Nárůst počtu diabetiků od roku 1993 do současnosti je zde u obou pohlaví více než dvojnásobný (v případě mužů je tento nárůst ještě vyšší, než u žen).

U diabetu mellitu druhého typu struktura podle pohlaví kopíruje všechny diabetiky. Podíl žen se ve sledovaném období snížil z 56 % na 51 %. Počty diabetiků – mužů přitom rostly závratněji, než počty stejně postižených žen. Vzhledem k roku 1993 se jejich počet zvýšil dvojnásobně, u žen došlo k 67% nárůstu počtu léčených diabetiček. Zatímco v případě mužů rostou rok od roku počty diabetiků druhého typu plynule, ženy-diabetičky zaznamenaly kolísání (drobné poklesy v letech 2014 až 2016). Poněkud odlišná je situace u ostatních specifických typů diabetu (u sekundárního diabetu, který může být zapříčiněn genetickým defektem, ale též onemocněním pankreatu ad.). Od roku 2003 je mezi těmito diabetiky více mužů. K 31. 12. 2016 činil poměr pohlaví u sekundárních diabetiků: 48 % žen : 52 % mužů. Počty žen zde vzrostly oproti roku 1993 dva celá sedmkrát, u mužů dokonce tři a půlkrát.

Vývoj sebevražd v letech 1991-2016

(Graf 9)

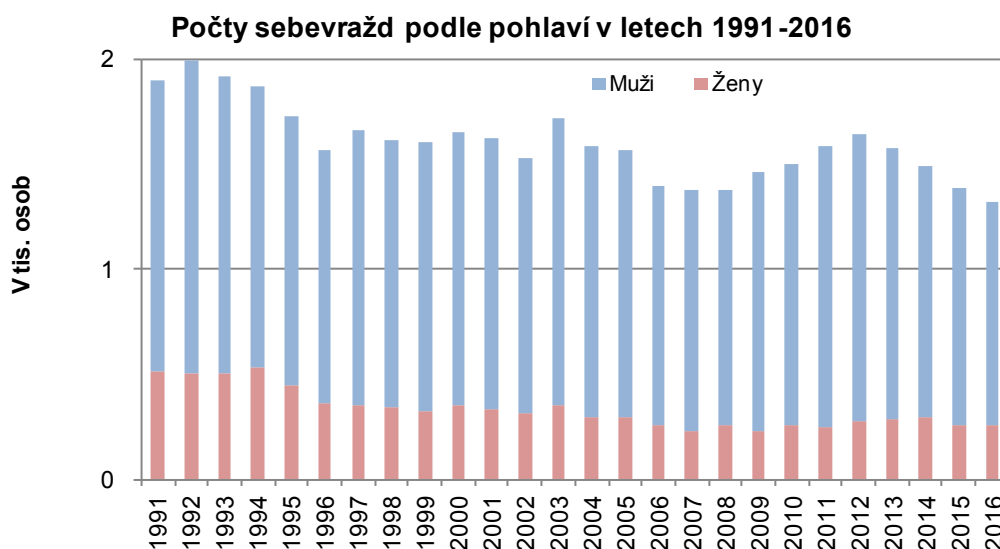
Zdroj: ČSÚ

Počty sebevražd ve sledovaném období, tj. od roku 1991 do roku 2016, kolísají – a to u obou pohlaví. Ve všech sledovaných letech platilo, že muži páchali sebevraždy častěji než ženy. Nejvýraznější podíl mužů mezi sebevrahy byl zjištěn v roce 2009 (84,1 % sebevrahů představovali muži). Nejnižší podíl mužů mezi sebevrahy se datuje do roku 1994 (71,6 %).

V absolutních počtech bylo nejvíce sebevrahů mužského pohlaví v roce 1992 (jednalo se o 1 485 mužů), a naproti tomu nejméně v roce 2008 (celkem 1 123 mužů spáchalo sebevraždu).

Nejvíce sebevražedkyň bylo zaznamenáno v roce 1991 (celkem 511 žen), nejméně v roce 2007 (sebevraždu v tomto roce spáchalo 328 žen).

Rok 2016 se vyznačuje oproti roku minulému mírným poklesem počtu lidí, kteří svůj život ukončili vlastní rukou, a to v případě obou pohlaví. Žen se sice v roce 2016 oproti roku minulému zabilo o 3 více (celkem 257 žen), mužů ale o 71 méně (celkem 1 059 mužů).

Počty sebevražd podle pohlaví a věku v roce 2016

(Graf 10)

Zdroj: ČSÚ

V roce 2016 sebevraždou ukončilo svůj život 1 316 lidí z toho 81,5 % mužů). Zaměříme se nyní na věkovou strukturu sebevrahů, která se během sledovaných let měnila.

V období 1991-2000 převažovali mezi sebevrahy senioři ve věku 65 a více let. V letech 2001-2006 převzaly pomyslné první místo ve štafetě osoby ve věku 45-54 let a v letech 2007 a 2009 spadalo nejvíce sebevrahů dokonce do věku 15-34 let.

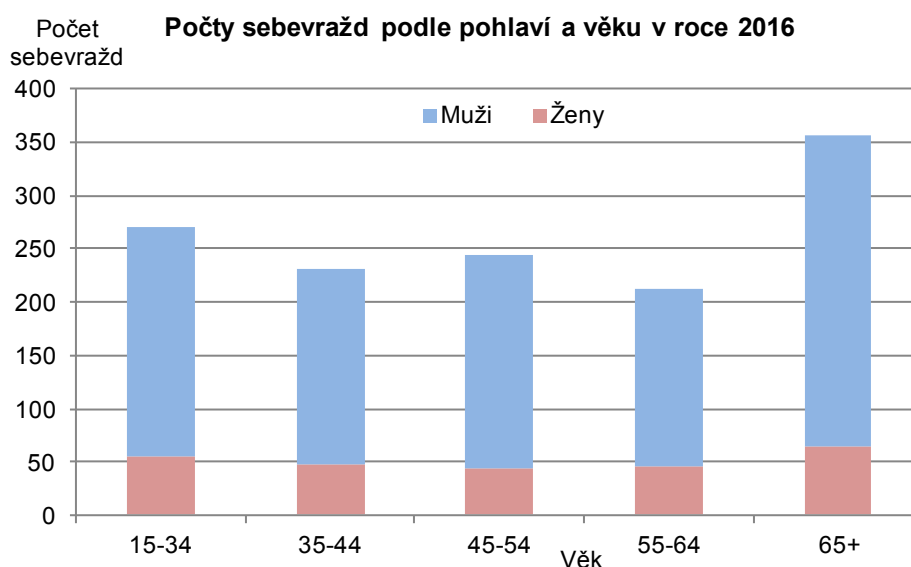
Od roku 2010 páchají sebevraždy nejčastěji opět lidé starší. V letech 2010-11 bylo nejvíce sebevrahů zjištěno ve věku 55-64 let, od roku 2012 je nejvíce sebevrahů znovu mezi osobami ve věku 65 a více let.

Nejvíce sebevražd na 10 000 obyvatel připadalo v roce 1991 (šlo o 18,6 sebevražd na 100 000 osob), nejméně v roce 2008 (počet sebevražd na 100 000 osob činil 13,2).

Struktura sebevrahů podle věku se u obou pohlaví liší. V roce 2016 páchali muži i ženy sebevraždu nejčastěji v nejvyšším věku (65 a více let).

Ve věku 65 a více let spáchalo sebevraždu 25 % všech sebevražedek a 28 % sebevrahů-mužů (tedy o 3 procentní body více). Ve věkové kategorii 15-34 let ukončilo svůj život sebevraždou 21 % sebevražedek a 20 % sebevrahů-mužů.

Nejnižší podíl žen mezi sebevrahy byl zjištěn ve věkové kategorii 55-64 let (představoval zhruba 16 % všech osob, které se v tomto věku zabily). Podobně tomu bylo také u mužů.

Podíl denních konzumentů alkoholu v jednotlivých věkových kategoriích v roce 2014

(Graf 11)

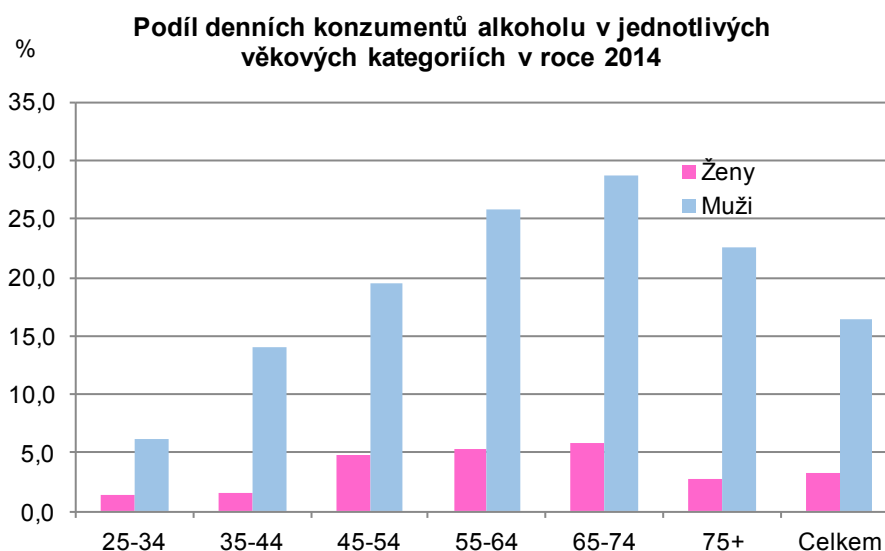
Zdroj: ÚZIS ČR, šetření HIS

Zatím poslední dostupné údaje z dotazníkového šetření o zdraví (HIS) jsou k dispozici za rok 2014. Podíl denních konzumentů alkoholu je podíl osob, které v posledních dvanácti měsících (v roce 2014) konzumovaly nápoj obsahující alkohol (pivo, víno, destiláty, likéry, míchané nápoje) každý den nebo téměř každý den. Věková skupina 15-24 byla relativně málo početně zastoupena, takže je sledována populace od 25 let věku včetně.

Muži jsou ke konzumaci alkoholu mnohem náchylnější, než ženy. Podíl denních konzumentů alkoholu byl v případě mužů mnohem vyšší než u žen, a to jak celkově, tak v jednotlivých věkových kategoriích. Celkový podíl denních konzumentů alkoholu představoval v případě žen 3,2 %, zato u mužů tvořil jednu šestinu.

Alkohol denně konzumovali především muži ve věku 55 a více let (konkrétně 26 % všech mužů ve věku 55 až 4 let, 29 % mužů ve věku 65-74 let a 22 % mužů ve věku 75 a více let).

Nejvyšší podíl denních konzumentek alkoholu zaznamenaly ženy ve věkové kategorii 65-74 let. Jednalo se o přibližně 6 % takto starých žen. Ve věku 75 a více let pak denně alkoholu holdovala toliko necelá tři procenta takto starých žen.

Podíl současných denních kuřáků v jednotlivých věkových kategoriích v roce 2014

(Graf 12)

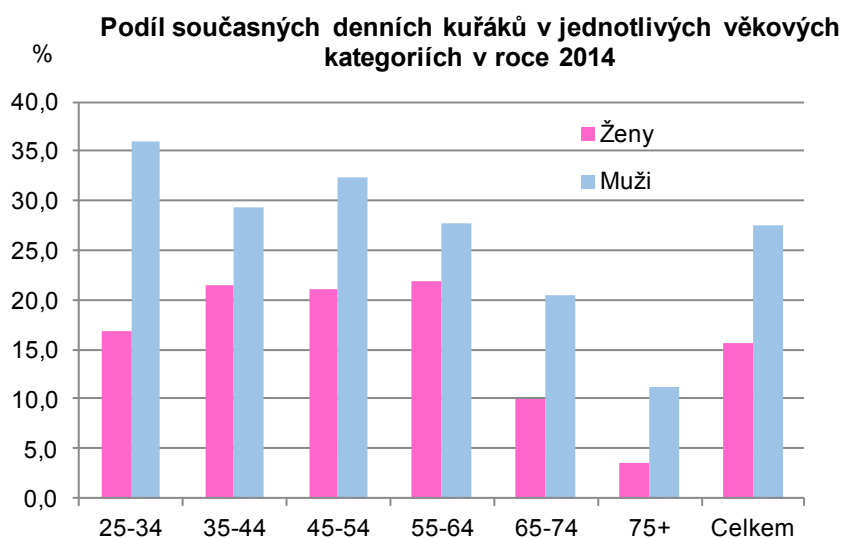
Zdroj: ÚZIS ČR, šetření HIS

Současnými denními kuřáky jsou myšleny osoby, které denně kouří tabákové výrobky, a které dosud kouřit nepřestaly. Věková skupina 15-24 byla relativně málo početně zastoupena, takže je sledována populace od 25 let věku včetně.

Muži kouří častěji než ženy, a to opět celkově i ve všech sledovaných věkových kategoriích. Denně kouřilo zhruba 16 % všech žen a 28 % mužů.

Ve věku 25-34 let kouřilo denně 36 % takto starých mužů, ale jen 17 %. S rostoucím věkem se podíly denních kuřáků mezi ženami i muži sblížovaly. Ovšem pouze do věku 64 let včetně.

Ve věkové kategorii 65-74 let denně kouřilo 20 % takto starých mužů, což kontrastovalo s 10 % denně kouřících stejně starých žen. Ve věku 75 a více let kouřili denně již opět zejména muži.

Podíl osob konzumujících alespoň pět porcí ovoce a zeleniny denně podle věkových kategorií v roce 2014

(Graf 13)

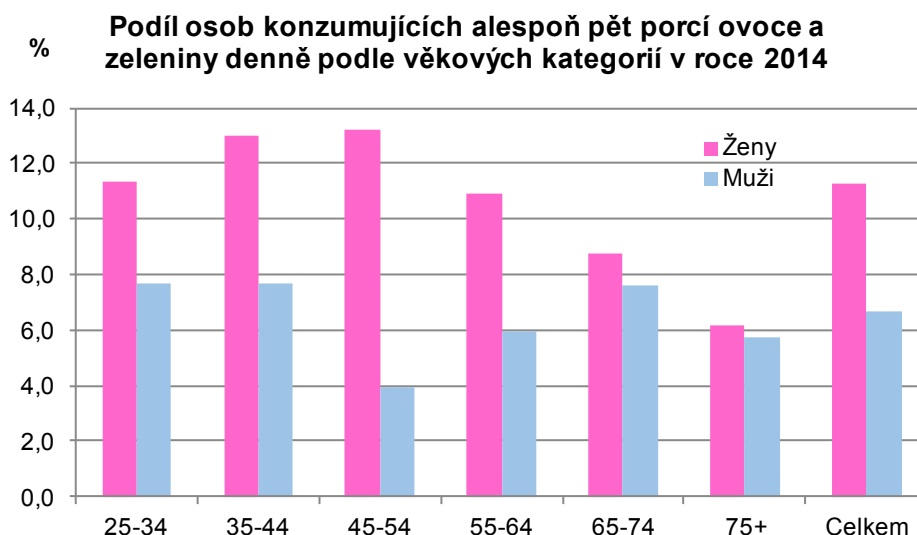
Zdroj: ÚZIS ČR, šetření HIS

Za ovoce jsou zde považovány všechny druhy ovoce (včetně mraženého, kompotovaného, vylisovaného ovoce), vyjma ovocných džusů z koncentrátu. Do zeleniny jsou zahrnuty zeleninové šťávy, zeleninové saláty, vyjma brambor a šťáv připravených z koncentrátu. Věková skupina 15-24 byla relativně málo početně zastoupena, takže je sledována populace od 25 let věku včetně.

Alespoň pět porcí ovoce a zeleniny konzumovalo denně 11,3 % žen a 6,6 % mužů. Je tedy znát, že k podobnému způsobu stravování tíhne jen malá část naší populace, což lze jednak přičíst na vrub relativně vysokým cenám ovoce a zeleniny, a jednak nezdravým návykům naší populace, kdy zejména muži holdují často alkoholu a kouření tabákových výrobků.

Ženy o svou životosprávu dbají o něco více, než muži. To bylo patrné zejména ve věkové kategorii 45 až 54 let. Alespoň pět porcí ovoce a zeleniny konzumovalo 13 % takto starých žen v porovnání s necelými 4 % mužů v dané věkové kategorii.

Ve věku 65 a více let, tedy věku důchodovém, se rozdíl mezi podílem žen a podílem mužů pravidelně konzumujících ovoce a zeleninu snižují – a tyto podíly se pohybují pod deset procent.

Preobezita, obezita a nadváha žen a mužů v roce 2014

(Graf 14)

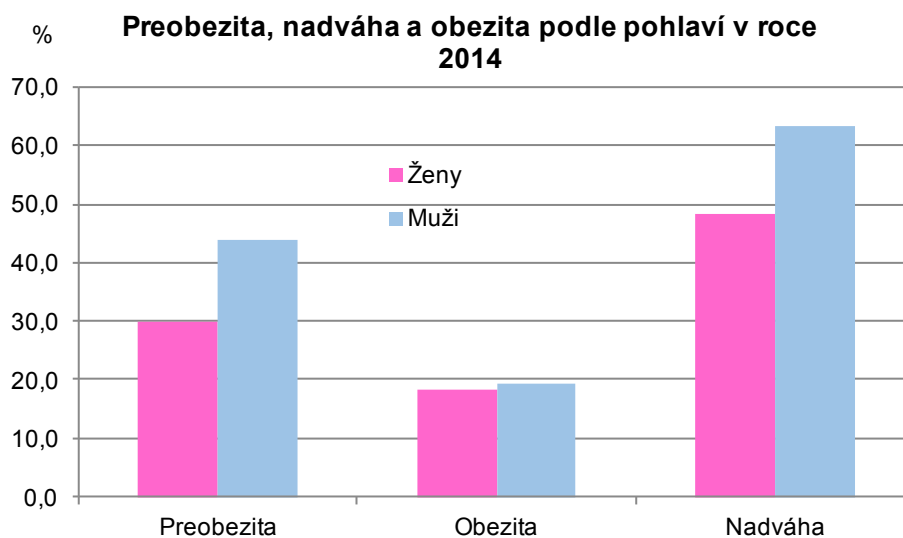
Zdroj: ÚZIS ČR, šetření HIS

BMI - Index tělesné hmotnosti (Body Mass Index) je počítán jako poměr hmotnosti (v kg) a druhé mocniny výšky (v metrech). Kategorie BMI (preobezita, obezita, nadváha) jsou vymezeny dle doporučení WHO.

V předchozích grafech bylo názorně ukázáno, že zejména muži po čtyřicítce mají větší riziko nesprávné životosprávy. Že více než ženy tíhnou k denní konzumaci alkoholu i tabákových výrobků, a že méně než ženy zařazují do svého každodenního jídelníčku ovoce a zeleninu. To samozřejmě přináší následky.

Muži mají celkově výraznější problémy s preobezitou i nadváhou, než ženy. V případě obezity jsou na tom ženy i muži podobně. Výraznější rozdíly v obezitě podle věku jsou mezi oběma pohlavími v kategoriích 35-44 a 45-54 let v neprospěch mužů a v kategorii 75 a více let v neprospěch žen. Věku 75 a více let se ale dožívají převážně ženy.

Nadváhou trpí až 81 % mužů ve věku 45-54 let. Srovnáme-li tento údaj s hodnotou za stejně staré ženy, vidíme, že je toto číslo podstatně nižší, byť stále představuje více než polovinu všech žen ve věku 45 až 54 let (51,3 %). Alarmující je, že nadváhou trpí více než dvě třetiny všech mužů ve věku 35-44 let.

Absolventi středních, vyšších a vysokých škol podle pohlaví

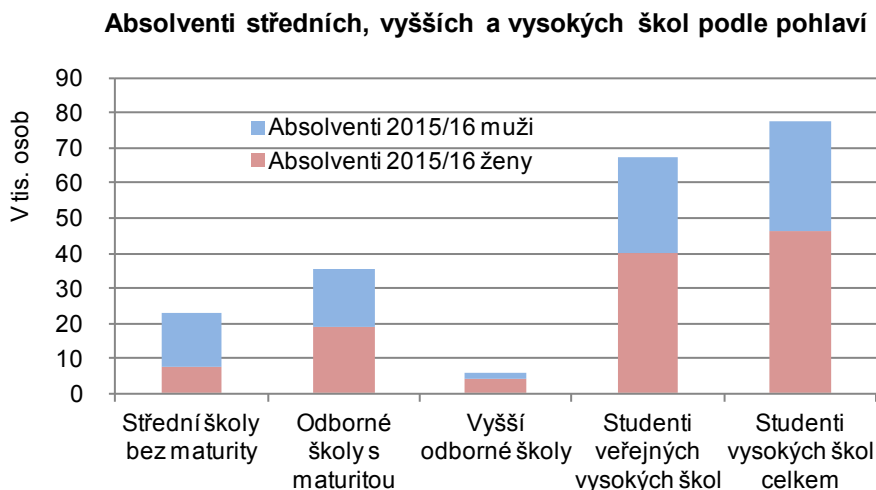
(Graf 15)

Zdroj: MŠMT ČR

U studentů středních škol bez maturity, odborných škol s maturitou a vyšších odborných škol se jedná o počty nových přijetí a absolvování, nikoli údaje o fyzických osobách. Data za absolventy jsou zde za období 2015/16. Studenti vysokých škol jsou vyjádřeni ve fyzických osobách. Údaje jsou za rok 2016.

Absolventy středních škol s maturitou, vyšších odborných i vysokých škol jsou častěji ženy. V roce 2016 absolvovalo vysokou školu 77 328 studentů, z toho podíl žen tvořil 59,4 %. Veřejnou vysokou školu potom ve stejném roce absolvovalo 67 363 studentů. Podíl žen zde byl v podstatě stejný jako v případě celkového počtu absolventů všech vysokých škol, 60%.

Pouze v případě středních škol bez maturity převažují mezi absolventy muži.

Absolventi vybraných veřejných vysokých škol podle pohlaví v roce 2016

(Graf 16)

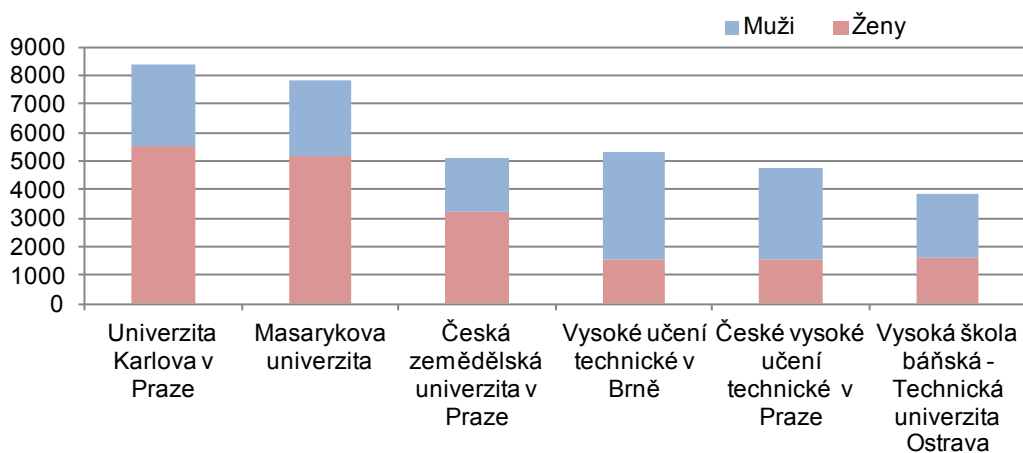
Zdroj: MŠMT ČR

V roce 2016 absolvovalo veřejné vysoké školy 67 363 osob, z toho 40 027 žen. Nejvíce absolventů ukončilo své vysokoškolské studium na Univerzitě Karlově v Praze (8 387 absolventů, z toho 65,4 % žen) a na Masarykově univerzitě (7 824 absolventů, z toho 65,8 % žen). Jak vidíme, na těchto školách převažují mezi absolventy ženy, a to vcelku výrazně. Podobně je na tom též například Česká zemědělská univerzita v Praze (5 085 absolventů, kde podíl žen tvoří 62,6 %).

Technicky zaměřené vysoké školy oproti tomu přitahují spíše muže, což se projevuje i ve struktuře absolventů těchto škol. Jedná se například o Vysoké učení v Brně, České vysoké učení technické v Praze či Vysokou báňskou – Technickou univerzitu v Ostravě.

Absolventky Vysokého technického učení v Brně představovaly pouze necelých 30 % všech absolventů této vysoké školy.

Absolventi vybraných veřejných vysokých škol v roce 2016

Podíl žen u absolventů vybraných soukromých vysokých škol podle pohlaví v roce 2016

(Graf 17)

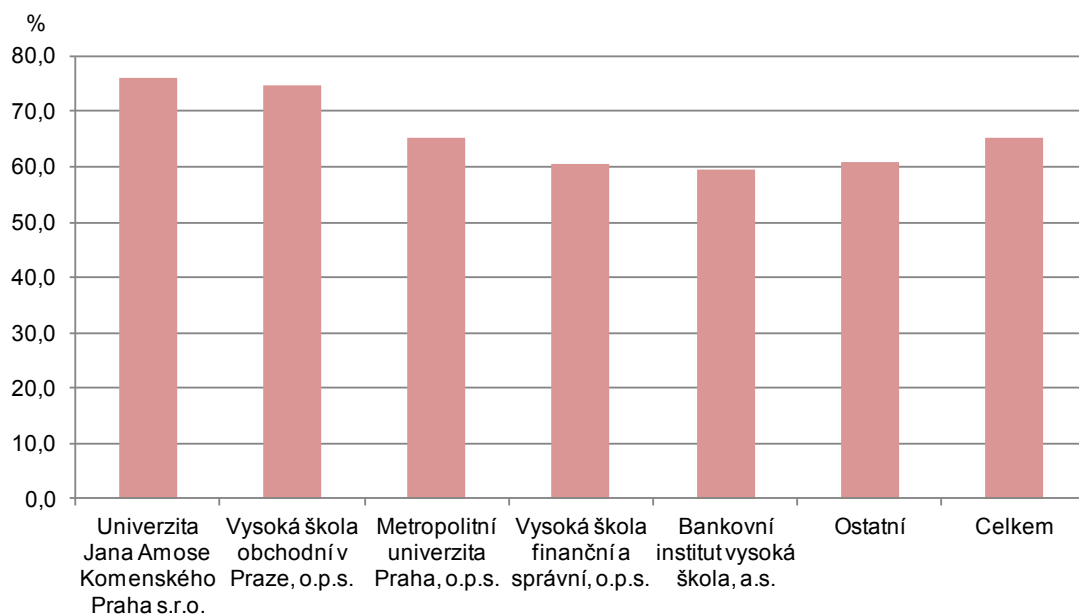
Zdroj: MŠMT ČR

V roce 2016 absolvovalo nějakou ze soukromých vysokých škol 9 968 osob. Na soukromé školy se hlásí zejména dívky, a tak ženy představovaly 65,4 % všech absolventů soukromých vysokých škol. Tento podíl se v čase příliš nemění. V roce 2010 činil 65,7 %.

Nejvyššími počty absolventů se mohly chlubit Univerzita Jana Amose Komenského v Praze, Vysoká škola obchodní v Praze, Metropolitní univerzita Praha, Vysoká škola finanční a správní a Bankovní institut vysoká škola. Všechny tyto školy se vyznačují jedním – 60 a více procent jejich absolventů jsou ženy.

Pokles podílu žen mezi absolventy (i pokles počtu absolventů celkově) zaznamenala hlavně Univerzita Jana Amose Komenského. V roce 2010 měla mezi absolventy téměř 82 % žen, v roce 2016 již toliko 76%, což značí pokles o šest procentních bodů.

Podíl žen mezi absolventy vybraných soukromých vysokých škol roce 2016

Počty učitelů na jednotlivých typech škol ve školním roce 2016/2017 podle pohlaví

(Graf 18)

Zdroj: MŠMT ČR

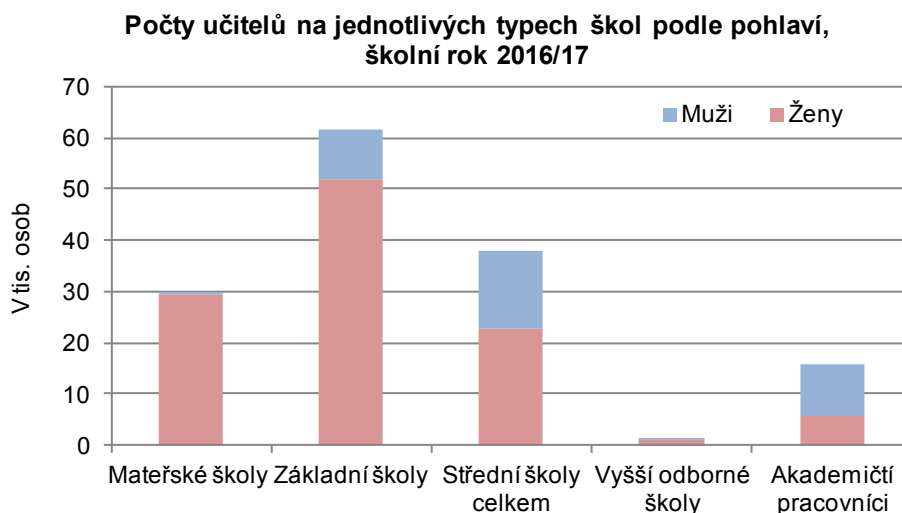
V případě vysokých škol jsou k dispozici údaje pouze za veřejné vysoké školy. Data za akademické pracovníky jsou vyjádřena ve fyzických osobách k 31. 12.

Od roku 2006/07 se samostatně nevykazují učitelé za gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště. K dispozici jsou pouze souhrnné údaje za střední školy.

Nejvíce učitelů se nachází na základních školách. Ve školním roce 2016/17 se jednalo celkem o 61 807 učitelů, z toho bylo více než 52 tisíc učitelek.

S výjimkou odborných škol lze tvrdit, že čím vyšší stupeň škol, tím je zde nižší podíl učitelek. Zatímco v mateřských školkách se muži jako učitelé téměř nevyskytují a na základních školách představuje podíl mužů ze všech vyučujících pouze 16 %, na středních školách mají zastoupení 40% a mezi akademickými pracovníky již dominují (63 % akademických pracovníků jsou muži).

Na vyšších odborných školách učí celkem přibližně 1 500 pedagogů, podíl žen zde představuje téměř 66 %.

Akademičtí pracovníci podle profesního zařazení na veřejných vysokých školách, 2016

(Graf 19)

Zdroj: MŠMT ČR

Údaje jsou za veřejné vysoké školy. Jedná se o akademické pracovníky odměňované z kapitoly 333-MŠMT státního rozpočtu, kteří jsou uvedeni ve fyzických osobách k 31. 12. daného roku.

V roce 2016 bylo evidováno na veřejných vysokých školách 22 067 akademických pracovníků, z nichž ženy představovaly 36 %.

Nejčastěji se jednalo o odborné asistenty. V případě žen tvořily odborné asistentky 60 % všech akademických pracovníků, což představovalo o 10 procentních bodů více, než činil tento podíl u akademických pracovníků-mužů. Tam se odborní asistenti podíleli na celkovém počtu polovinou.

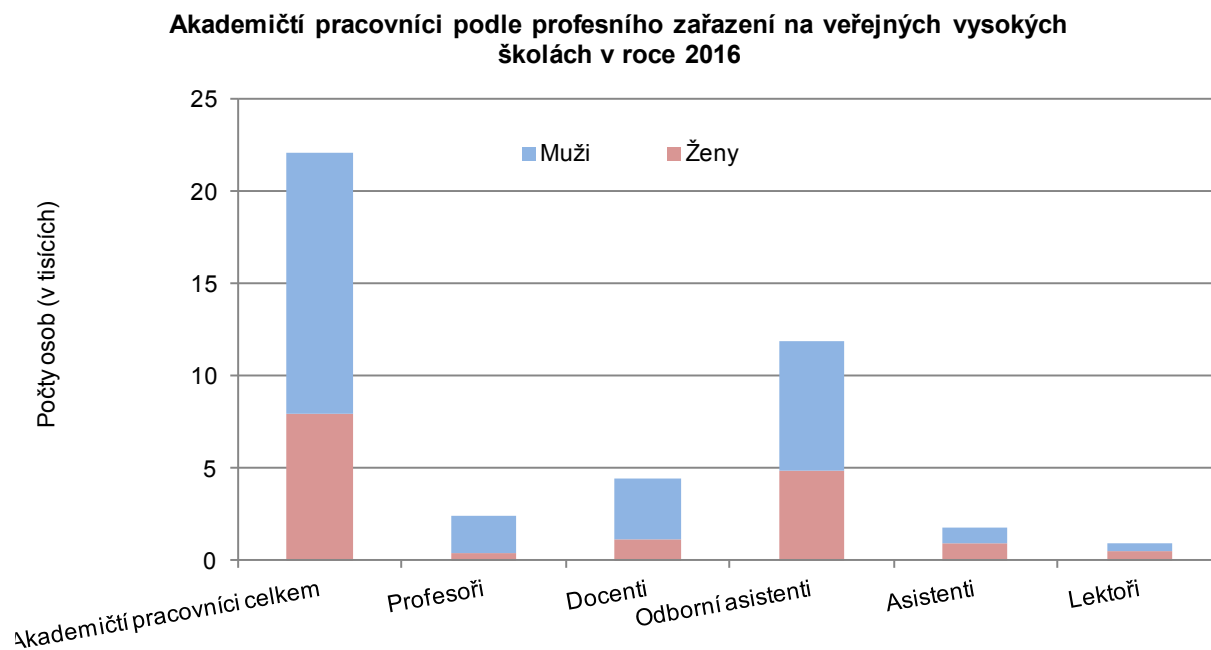
Odbornými asistenty byli opět častěji muži. Podíl žen mezi odbornými asistenty činil necelých 41 %.

V pozici docentů působilo k 31. 12. 2016 na veřejných vysokých školách 4 481 osob. Ženy však byly docentkami pouze ve čtvrtině všech případů.

Nejnižší podíl žen byl zjištěn u profesorů. Z celkového počtu 2 461 profesorů na veřejných vysokých školách tvořily ženy jenom 15,5 %. Opět se tedy ukazuje, že ženy převažují spíše v nižších pozicích, tady konkrétně mezi asistenty a lektory.

Z 1 817 asistentů zaujímaly ženy 52,7% podíl, v případě 957 lektorů dokonce 54,8%.

Nejméně akademických pracovníků působilo jako pedagogičtí pracovníci. Těch bylo k 31. 12. 2016 zjištěno celkem 488, přičemž šlo většinou o muže (64 %).

Počty akademických pracovníků v čase rostly. V případě celkového počtu akademických pracovníků došlo od roku 2003 k navýšení o cca 25 %. Podobný trend zaznamenali také profesori, docenti a odborní asistenti. Počty lektorů se oproti roku 2003 navýšily do současnosti téměř dva a půl krát.

Počty asistentů ve sledovaném období kolísaly kolem hodnoty 2 000 osob. Navíc toto je jediný případ, kdy se v čase výrazněji proměnil podíl žen. Podíl asistentek narostl ze 47 % v roce 2003 na zhruba 53 % v roce 2016.

Populace podle věkových skupin a vzdělání v roce 2016

(Graf 20)

Zdroj: VŠPS, ČSÚ, průměry za rok 2016

První kategorie – „bez vzdělání + ZŠ“ – obsahuje osoby bez vzdělání, s neukončeným základním vzděláním a s ukončeným základním vzděláním, protože dvě první kategorie by byly příliš malé a v grafu nezřetelné. Ze stejného důvodu obsahuje skupina „úplné středoškolské vzdělání“ všechny typy studia s maturitou a nástavbové studium.

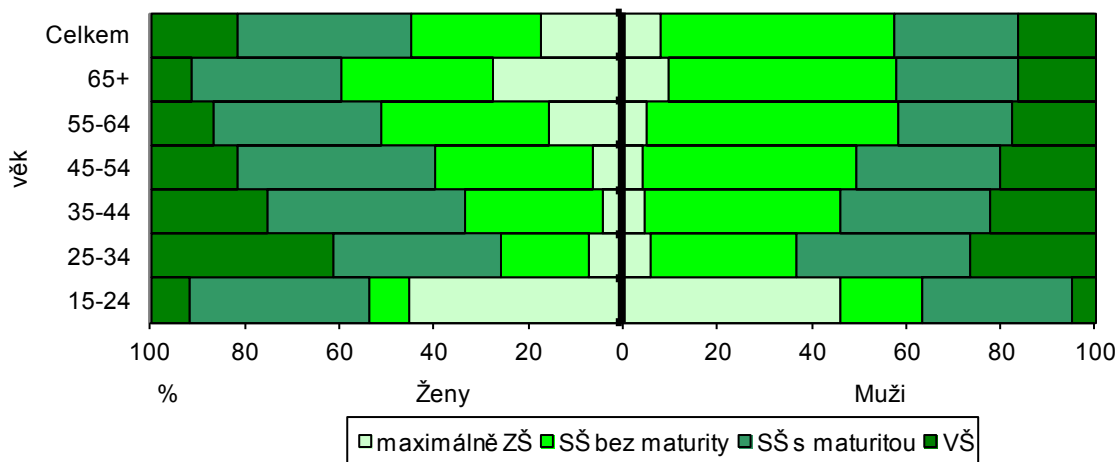
Struktura české populace podle vzdělání se dlouhodobě vyznačuje tím, že u žen je nejvíce zastoupeno středoškolské vzdělání s maturitou, kdežto muži dosahují nejčastěji výučního listu.

V roce 2016 mělo středoškolské vzdělání s maturitou 37 % všech žen (a 26 % všech mužů). Vyučeno bez maturity potom bylo 49 % mužů (ale jen 28 % žen). Vysokoškolské vzdělání mělo 18% zastoupení v případě žen a 16% u mužů. Ženy zaujímají větší podíl v kategorii maximálně základní vzdělání. Na vyšší než základní vzdělání nedosáhla téměř pětina žen a necelá desetina mužů.

Při pohledu na věkovou strukturu je patrné (odhlédneme-li od nejmladší věkové skupiny), že speciální postavení bude mít nejstarší věková kategorie, 65 a více let. Zřetelný je zde generační posun, kdy nejvíce žen zde má pouze maximálně základní vzdělání (jde o 27,6 % takto starých žen). Středoškolské vzdělání s maturitou mělo u 65 a víceletých žen podobné zastoupení jako středoškolské vzdělání bez maturity (v obou případech se jednalo o cca 32% podíl).

Podíl maximálně dokončeného základního vzdělání ve věku 65 a více let byl v případě žen o zhruba 18 % vyšší než v populaci stejně starých mužů.

Vzdělání celé populace podle věku v roce 2016
(Struktura podle úrovně vzdělání)

Podnikající v roce 2016

(Graf 21)

Zdroj: VŠPS, ČSÚ (průměry za rok 2016)

Podnikateli se rozumí jak osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ), které podnikají na vlastní účet a jsou tedy sebezaměstnané, tak i podnikatelé se zaměstnanci. Také sem spadají pomáhající rodinní příslušníci. Podíl těchto osob se počítá z pracujících celkem.

Podle statistických údajů za průměr jednotlivých čtvrtletí roku 2016 uvedených na www.czso.cz představují v České republice ženy 32,5 % z celkového počtu podnikatelských subjektů (854,7 tisíc osob), což je zhruba o pět procentních bodů vyšší údaj než za rok 2010. Z pracujících žen tvoří podnikatelky 12,3 % (v roce 2005 činil tento podíl 9,2 % a v roce 2013 to bylo 13,5 %) a z celkového počtu pracujících mužů představují podnikatelé jednu pětinu (v podstatě beze změny oproti roku 2005).

Nejvíce pracujících (zaměstnanců a podnikajících dohromady) bylo zjištěno ve zpracovatelském průmyslu (1 428,7 tisíc osob), ve velkoobchodu a maloobchodu a opravě motorových vozidel (605,8 tisíc osob) a stavebnictví (368,3 tisíc osob).

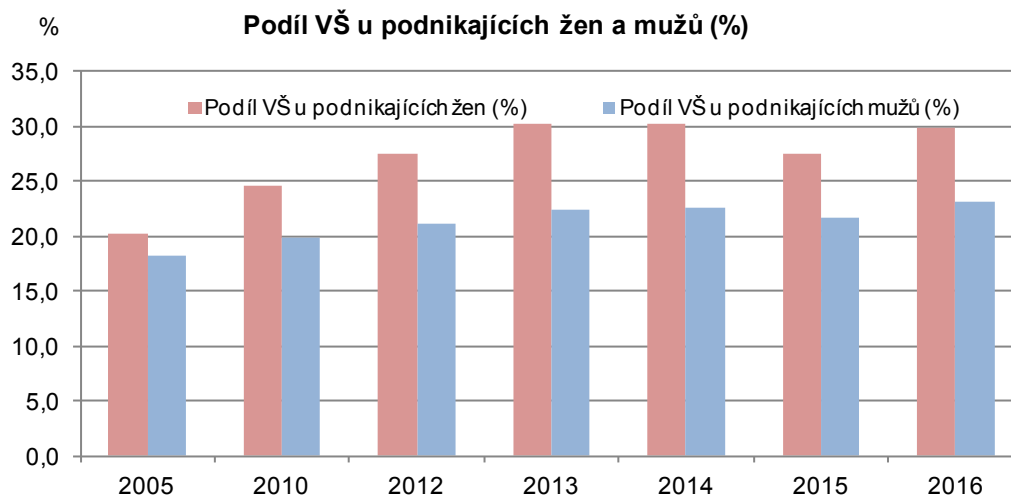
V případě pracujících mužů se na druhé místo dostalo stavebnictví (353,1 tisíc mužů) a předstihlo velkoobchod a maloobchod (273,9 tisíc mužů). Pracující ženy kopírovaly na prvních dvou místech celkový trend. Na třetí místo se u nich dostala zdravotní a sociální péče (285,3 tisíc žen).

Nejvyšší podíly podnikajících na celkové zaměstnanosti vykazovala odvětví: činnosti v oblasti nemovitostí (46,2 %), profesní, vědecké a technické činnosti (46,1 %), a stavebnictví (41,1 %).

Nejvyšší podíly podnikajících žen se, podobně jako u mužů a celkově, vyskytovaly v odvětvích: profesní, vědecké a technické činnosti a činnosti v oblasti nemovitostí. Třetí nejvýraznější podíl podnikajících (ze všech pracujících) žen byl zaznamenán u peněžnictví a pojišťovnictví (více než pětina).

Poměrně výrazně rostl podíl žen mezi podnikajícími s vysokoškolským titulem, a to zejména do roku 2013. Ještě v roce 2005 představoval tento podíl 28 %, v roce 2013 dosahovala jeho hodnota 40 %. V roce následujícím došlo k poklesu na hodnotu 36 %, ale již v roce 2016 se podíl žen mezi podnikajícími vysokoškolačky zvýšil na 38 %.

Podíl vysokoškolaček ze všech podnikajících žen zaznamenal v období 2005-2014 nárůst z 20,3 % na 30,4 %, tedy o více než deset procentních bodů. Po poklesu v roce 2015 následoval opět nárůst tohoto podílu na hodnotu blízkou se 30 %. Podíl vysokoškolsky vzdělaných se mezi podnikajícími muži pohyboval mezi 20-22 %.

Ženy a muži v datech

V roce 2016 dosáhl úrovně 23 %. Vysokoškolsky vzdělané ženy podnikají častěji než muži s tímto stupněm vzdělání.

Zaměstnanci v roce 2016

(Graf 22)

Zdroj: VŠPS, ČSÚ (průměry za rok 2016)

Data jsou za národní hospodářství. Údaje za zaměstnance zahrnují členy produkčních družstev.

V roce 2016 bylo zjištěno přibližně 4 284 tisíc zaměstnanců v národním hospodářství. Zastoupení žen mezi zaměstnanci bylo 46,3%.

Nejvíce zaměstnanců pracovalo ve zpracovatelském průmyslu (1 323,2 tisíc osob), ve velkoobchodu a maloobchodu a opravě motorových vozidel (474,9 tisíc osob) a zdravotní a sociální péči (337,1 tisíc osob).

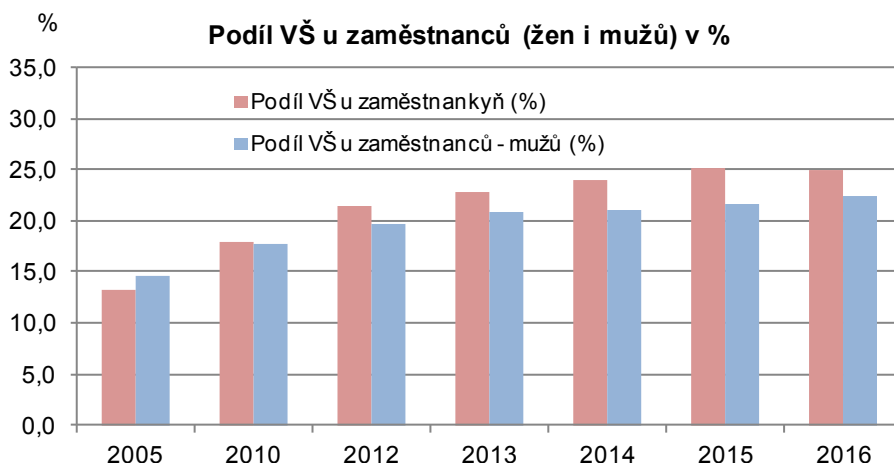
V případě zaměstnanců-mužů se na druhé místo dostaly doprava a skladování (208,9 tisíc mužů) a na třetí stavebnictví (198,5 tisíc mužů). Počty zaměstnaných žen kopírovaly celkový trend.

Největší objem zaměstnanců byl ve věku 30-44 let, a to u obou pohlaví (815,7 tisíc žen a 979,8 tisíc mužů).

Stejně jako v případě podnikajících, můžeme i u zaměstnanců vysledovat nárůst podílu vysokoškoláků. Tento podíl je ovšem ve všech sledovaných letech podstatně nižší. Opět platilo, že v případě žen dosahoval tento podíl vyšších hodnot, než u mužů.

V roce 2005 bylo zastoupení vysokoškolsky vzdělaných ještě o něco vyšší u mužů. Podíl vysokoškoláků činil v roce 2005 u mužů-zaměstnanců 14,6 %, tedy o jedna celá čtyři procentních bodů více, než tomu bylo u zaměstnankyň.

Od roku 2010 do roku 2016 narostl podíl vysokoškolaček mezi zaměstnanými ženami z 18 na 25 %, u zaměstnaných mužů to ve stejném období bylo z necelých 18 na 22,5 %.

Vývoj počtu nezaměstnaných v letech 1993–2016

(Graf 23)

Zdroj: VŠPS, ČSÚ (průměry za jednotlivé roky)

Nezaměstnanými podle mezinárodně srovnatelné metodiky vypracované Mezinárodní organizací práce (ILO), ze které vychází Výběrové šetření pracovních sil, jsou osoby 15leté a starší, obvykle bydlící na sledovaném území, které v referenčním týdnu splňovaly současně tři podmínky – nebyly zaměstnané, práci aktivně hledaly a do práce byly schopny nastoupit hned nebo nejpozději do 14 dnů. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (MPSV ČR) sleduje nezaměstnanost podle jiné metodiky, založené na počtu registrovaných uchazečů o zaměstnání. Od roku 2004 MPSV zjišťuje počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa. Proto údaje o nezaměstnanosti z těchto dvou zdrojů nejsou shodné – viz srovnání: www.mpsv.cz a www.czso.cz. Mladiství nezaměstnaní spadají do věkové skupiny 15–24 let. Dlouhodobá nezaměstnanost je nezaměstnanost delší než jeden rok.

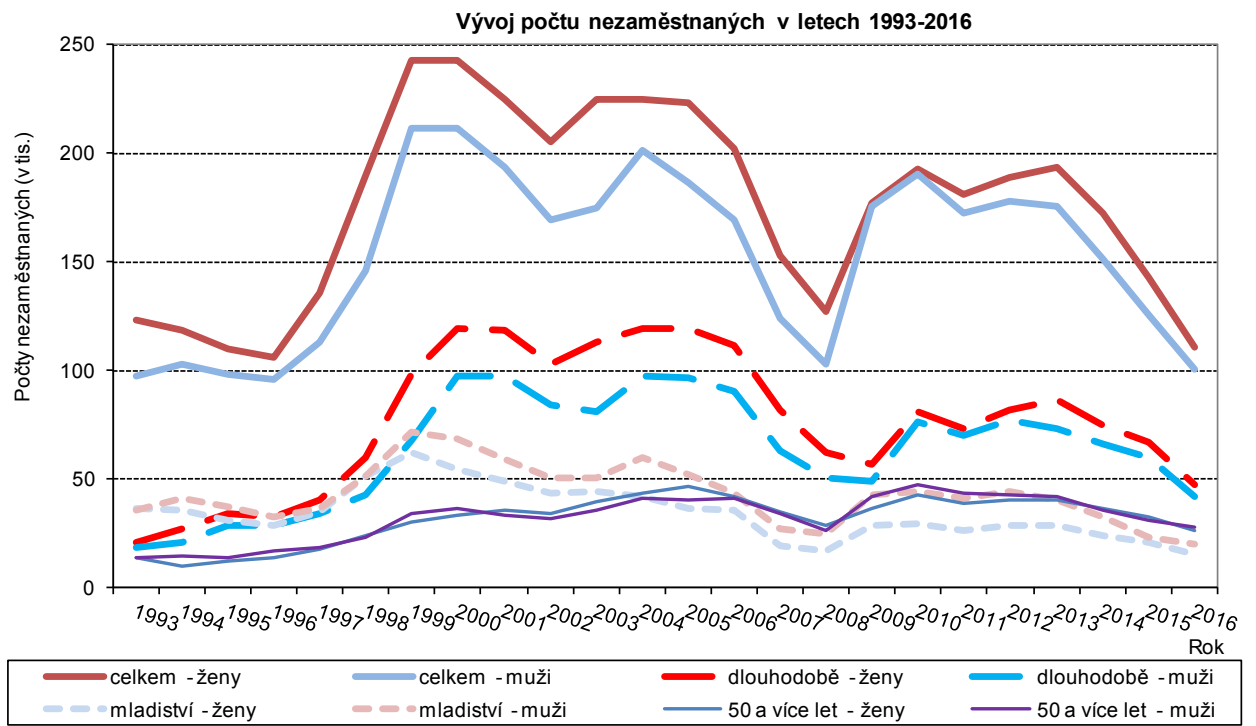
Počty nezaměstnaných žen převažují v celém sledovaném období (1993-2016) nad počty nezaměstnaných mužů. Nejvyrovnanější strukturu podle pohlaví měli nezaměstnaní v letech 2008 a 2009, kdy byl téměř stejný počet nezaměstnaných mužů i žen. V současnosti je poměr žen a mužů mezi nezaměstnanými následující: 52,5 % žen ku 47,5 % mužů.

V letech 1996-2000 počty nezaměstnaných výrazně rostly, a to jak žen, tak mužů. V období let 2001-2005 počty nezaměstnaných kolísaly, do roku 2008 došlo k jejich poklesu. Klesající trend vykazovaly v letech 2005-2008 také počty osob dlouhodobě nezaměstnaných, nezaměstnaných mladistvých i osob ve věku 50 a více let. Od roku 2009 do roku 2010 vykazovaly počty nezaměstnaných opět rostoucí trend. V současnosti jejich počty kolísají.

V roce 2016 nemělo zaměstnání 111 tisíc ekonomicky aktivních žen a 101 tisíc mužů. Výrazný pokles zaznamenali též dlouhodobě nezaměstnaní (89 tisíc osob, z toho 53 % žen), nezaměstnaní ve věku 15-24 let (35 tisíc osob, z toho 43 % žen) a nezaměstnaní ve věku 50 a více let (54 tisíc osob, z toho 48 % žen). Jak vidíme, v případě nezaměstnaných mladistvých a ve věku 50 a více let převažují počty mužů nad početním stavem žen.

Počty nezaměstnaných podle pohlaví a krajů (v tis. osob) v roce 2016

(Graf 24)

Zdroj: VŠPS, ČSÚ

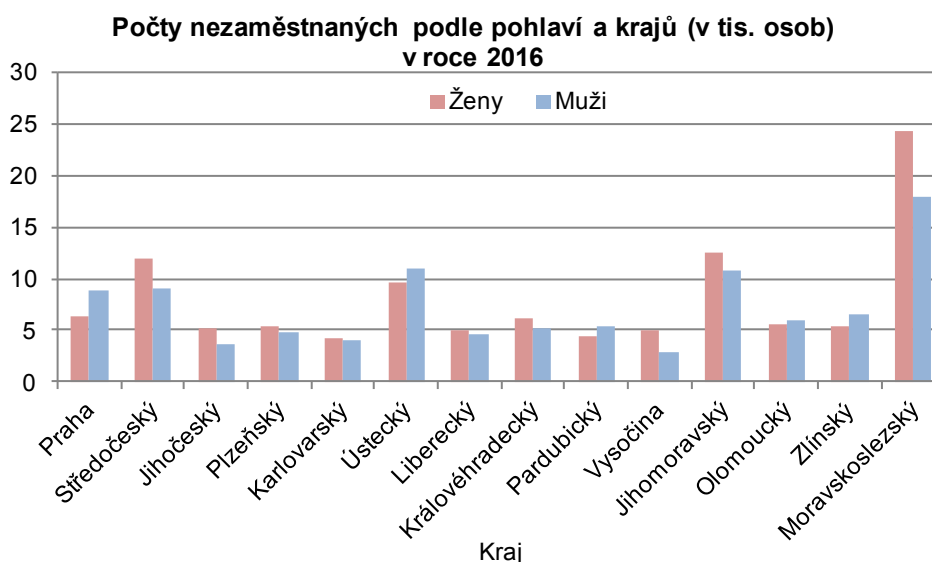
Data jsou průměry za rok 2016.

V roce 2016 bylo zjištěno 211,4 tisíc nezaměstnaných, což značí oproti předchozím letům výrazný pokles. Ten byl patrný i v jednotlivých krajích.

Mezi nezaměstnanými celkově převažovaly ženy. Neplatilo to ale zdaleka o všech krajích. Více nezaměstnaných žen než mužů bylo zaznamenáno v krajích Jihočeském, Plzeňském, Libereckém, Královéhradeckém, Jihomoravském, Moravskoslezském a na Vysočině.

Muži naopak mezi nezaměstnanými převládali v Praze a v krajích Ústeckém, Pardubickém, Olomouckém a Zlínském. Vyrovnané počty nezaměstnaných podle pohlaví byly zjištěny v kraji Karlovarském. Nejvyšší počty nezaměstnaných ze všech krajů byly zaznamenány v kraji Moravskoslezském, kde se nacházelo přibližně 24 tisíc nezaměstnaných žen a 18 tisíc nezaměstnaných mužů (jedná se ovšem o jeden z nejlidnatějších krajů).

Nejnižší počty nezaměstnaných žen byly v kraji Karlovarském (patří naopak k nejméně lidnatým krajům), nejnižšími počty nezaměstnaných mužů se vyznačoval kraj Vysočina. V Karlovarském kraji se nacházelo zhruba 4,2 tisíc nezaměstnaných žen a 4,1 tisíc nezaměstnaných mužů. V kraji Vysočina bylo zjištěno přibližně 5 tisíc nezaměstnaných žen a 3 tisíce nezaměstnaných mužů.

Míry nezaměstnanosti podle pohlaví a krajů (v %) v roce 2016

(Graf 25)

Zdroj: VŠPS, ČSÚ

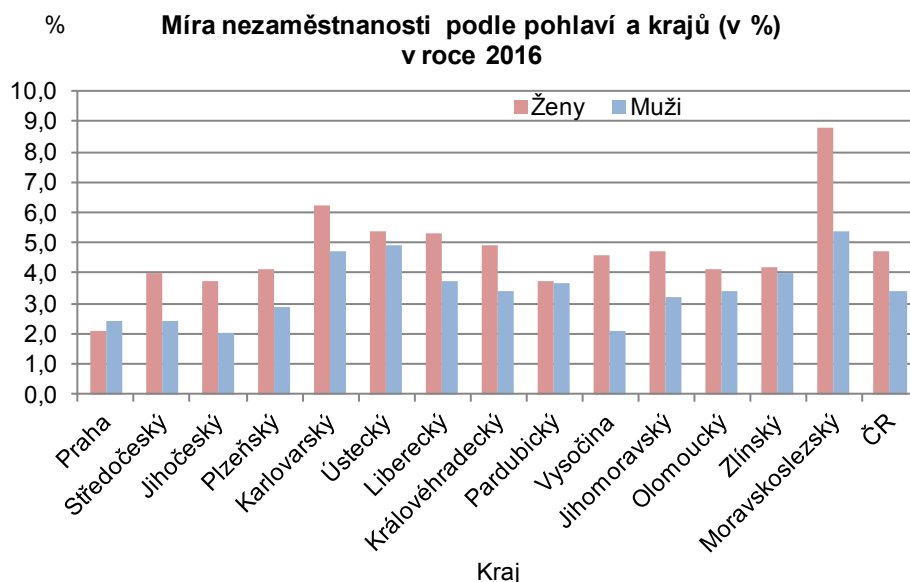
Data jsou průměry za rok 2016.

Vyšší mírou nezaměstnanosti se vyznačují ženy. Míra nezaměstnanosti žen činila v roce 2016 4,7 %, u mužů se jednalo o 3,4 %. V roce 2016 byla u obou pohlaví téměř poloviční. V roce 2016 ženy vykazovaly nezaměstnanost 4,7% a muži dokonce 3,4%.

Nejnižší míry nezaměstnanosti byly podle očekávání v Praze. Jak u žen, tak i u mužů v Praze se míra zaměstnanosti pohybovala kolem 2 %. Nejvyšší míra nezaměstnanosti žen byla zjištěna v Moravskoslezském kraji (8,8 %), nejvyšší míra nezaměstnanosti mužů v kraji Moravskoslezském (5,4 %).

Ve všech krajích s výjimkou Prahy a krajů Pardubického a Olomouckého (kde byly míry nezaměstnanosti podle pohlaví vyrovnané) měly ženy vyšší míru nezaměstnanosti než muži.

Výrazně vyšší míru nezaměstnanosti než muži zaznamenaly ženy v kraji Moravskoslezském.

Vývoj průměrné a mediánové mzdy podle pohlaví v letech 2010-16

(Graf 26)

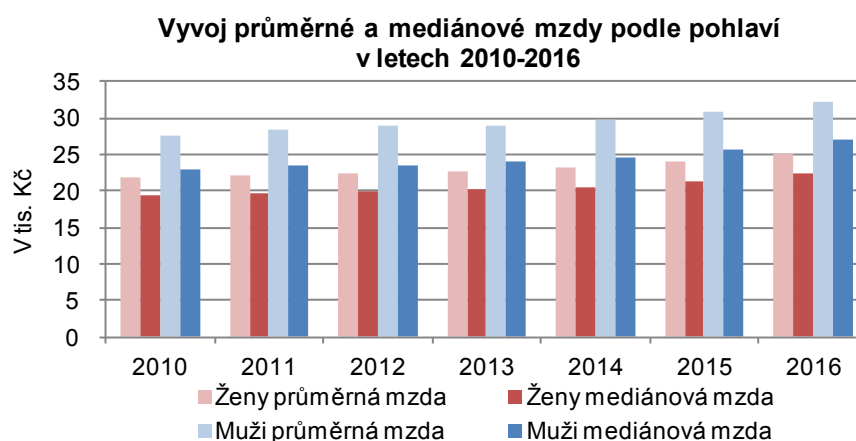
Zdroj: Struktura mezd zaměstnanců, ČSÚ

GPG – Gender Pay Gap – je počítán jako relativní rozdíl mediánu mzdy mužů a žen vztážený k mediánu mzdy mužů a vyjadřuje se v procentech. V minulém vydání této publikace byla pro výpočet GPG použita odlišná metodika (místo GPG šlo vlastně o vyjádření mediánové hodinové mzdy žen jako % mzdy mužů, což spolu s GPG dá dohromady 100 %). Gender Pay Gap však v žádném případě nelze používat jako indikátor pro měření diskriminace, neboť současně obnáší informaci za segregaci na trhu práce a promítají se v něm různé vlivy struktur věkových, vzdělanostních, postavení v zaměstnání, druhy ekonomických činností a dalších.

Průměrné i mediánové mzdy žen i mužů v posledních letech rostly pouze mírně. K většímu růstu došlo až v roce 2016. Celková průměrná mzda v roce 2016 dosáhla úrovně přes 29 000 korun. Svého maxima se dočkala i reálnější střední hodnota mezd, mediánová, která činila téměř 25 000 korun.

Mzdy žen vždy byly nižší než mzdy mužů, a to bez ohledu na okolnost, zda se jednalo o mzdy průměrné či mediánové. Bereme-li v úvahu mediány, které nejsou náchylné na krajní hodnoty, vidíme, že Gender Pay Gap (absolutní rozdíl platu mužů stanoveného jako 100 % a podílu platu žen k platu mužů vyjádřeného v procentech) se prakticky vůbec nemění – a osciluje kolem hodnot v rozmezí 15,4 – 16,2 %. Pokud naopak chceme vidět vliv extrémních hodnot a porovnáme průměrné mzdy žen a mužů, zachytíme mezi roky 2010 a 2011 nepatrný nárůst GPG o 1,5% bodu (s tím, že v dalších letech následoval opět mírný pokles).

V roce 2016 byla hodnota GPG vypočteného z průměrných mezd 21%, v případě mediánových mezd 16%.

Mediány mezd podle úrovně vzdělání

(Graf 27)

Zdroj: Strukturální mzdová statistika (ISPV MPSV ČR, IS-Plat), průměry za rok 2016

Sloupce v grafu zobrazují výše průměrných výdělků mužů a žen podle úrovně vzdělání.

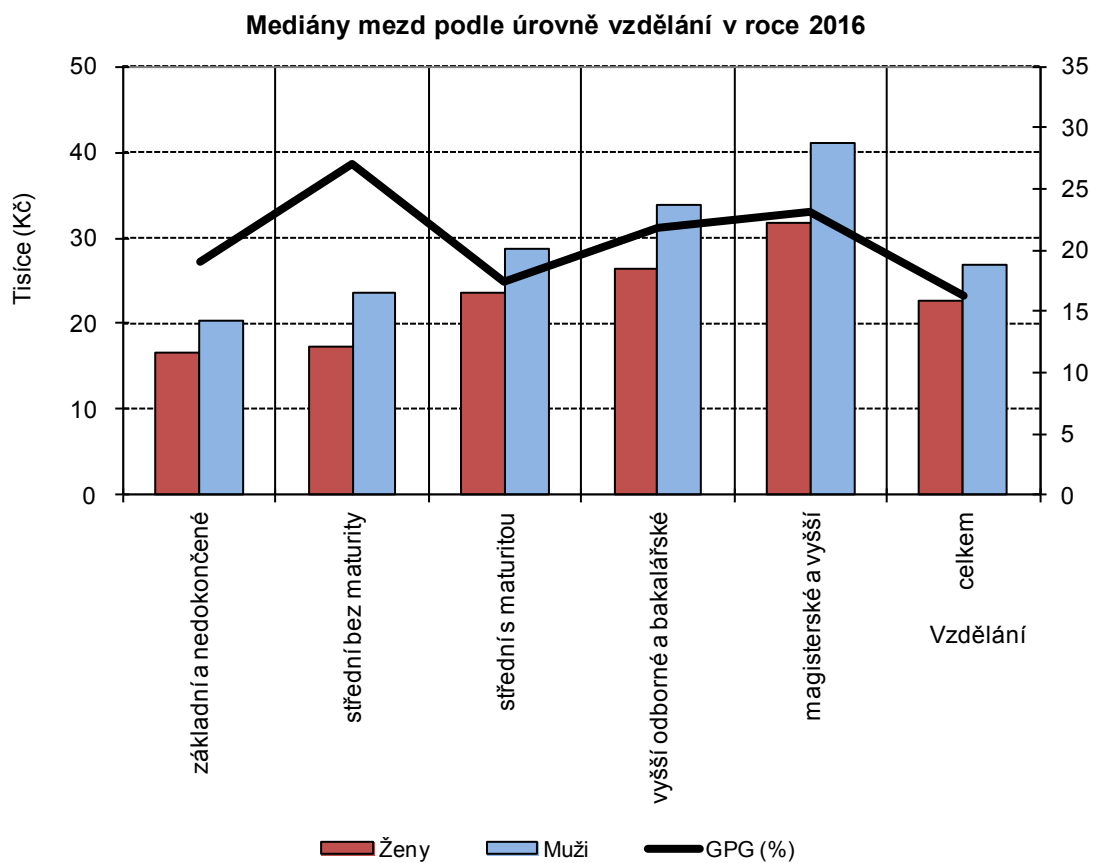
Mediánová hrubá měsíční mzda představuje reálnou, extrémními hodnotami nezkrácenou střední hodnotu úrovně mezd jednotlivých zaměstnanců. Strukturální mzdová statistika v současnosti vzniká jako sloučení výsledných databází výběrového šetření Informační systém o průměrném výdělků MPSV (ISPV), které pokrývá mzdovou sféru, a administrativního zdroje Informační systém o platu a služebním příjmu (ISP) Ministerstva financí ČR, který plošně pokrývá platovou sféru. Protože objem zjišťovaných informací v ISPV je rozsáhlý a šetření je pracné a nákladné, zejména pro menší podniky, provádí se jen u vzorku jednotek vybraných v zásadě náhodně na základě Registru ekonomických subjektů, přičemž pravděpodobnost výběru stoupá s velikostí jednotky. Pro shromáždění údajů je využíváno elektronického sběru přímo z podnikových databází.

Od roku 2011 výsledky výběrově pokrývají celou zaměstnaneckou populaci v ČR, neboť jsou nově zahrnuti dříve nesledovaní zaměstnanci z podniků s méně než 10 zaměstnanci a také zaměstnanci neziskových institucí a podnikatelů-fyzických osob. Tato změna znamená zvýšení reprezentativnosti statistických údajů obsažených v publikaci. Je nutné brát ovšem v úvahu, že výsledky minulých let v předchozích publikacích nebyly dopočtené na celé hospodářství, zejména nepokrývali podniky s méně než 10 zaměstnanci, a tudíž výsledky nenavazují v časové řadě.

Do hrubých mezd se ve strukturální statistice počítají všechny mzdy za práci včetně prémie, odměn a dalších platů, dále veškeré náhrady mzdy za neodpracovanou dobu (dovolenou, svátky, překážky v práci apod.) a odměny za pracovní pohotovost za celý rok.

GPG – Gender Pay Gap – je počítán jako relativní rozdíl mediánu mzdy mužů a žen vztahený k mediánu mzdy mužů a vyjadřuje se v procentech. V minulém vydání této publikace byla pro výpočet GPG použita odlišná metodika (místo GPG šlo vlastně o vyjádření mediánové hodinové mzdy žen jako % mzdy mužů, což spolu s GPG dá dohromady 100 %).

Ženy vydělávají méně než muži, a to bez ohledu na úroveň vzdělání. Nejvyšší rozdíly byly v roce 2016 (podobně jako v letech minulých) zaznamenány v případě středoškolského vzdělání bez maturity (kde je v populaci výrazně více mužů), hodnota GPG zde představovala přes 27 %. Ačkoli vysokoškolské vzdělání je dnes už spíše doménou žen, hodnota GPG u osob s vysokoškolským vzděláním je relativně vysoká. V případě pětiletého a vyššího ukončeného studia na univerzitě překročila 23 % a v případě studia bakalářského a vyššího odborného 21 %. Nejnižší rozdíly byly zaznamenány u mezd středoškoláků s maturitou (zde převažují v celkové populaci ženy). Tato vzdělanostní kategorie vykazovala 17,4% GPG v neprospěch žen.

Mediánové mzdy podle věkových skupin

(Graf 28)

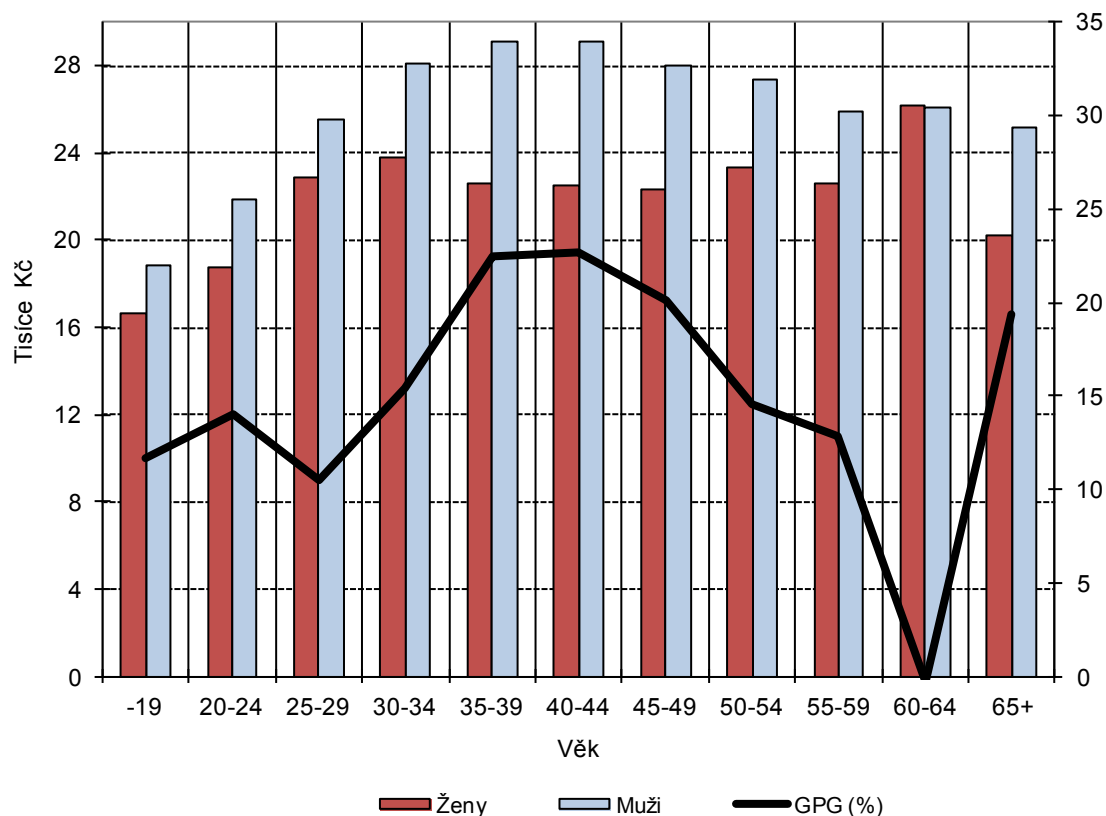
Zdroj: Strukturální mzdová statistika (ISPV, ISPlat), průměry za rok 2016

Výpočet mediánové mzdy a GPG viz komentář ke grafu 16.

Do devatenácti let věku je na trhu práce více žen s maturitou než mužů a ženy častěji než muži v tomto věku pokračují ve vysokoškolském studiu a na trh práce zatím nevstupují. Hodnota GPG je v tomto věku relativně nízká, a to ani ne 12%. Ve věku 20-24 let již vidíme nárůst této hodnoty na více než 14 %. To už se na trhu práce objevují i muži s vysokoškolským (bakalářským) diplomem, kteří častěji odcházejí do soukromé sféry.

Při pohledu na hodnoty GPG v jednotlivých pětiletých skupinách je na první pohled zřejmé, že významným faktorem hrajícím roli v odlišné úrovni žen a mužů je odchod žen na mateřskou a rodičovskou dovolenou. Ve věkové kategorii 25-29 let činí hodnota GPG 10,5 %. V tomto věku se na trhu práce uplatňují absolventky vysokých škol, které budují svou kariéru. Hodnota GPG pak ale strmě stoupá až k hodnotě 22,5 % ve věkové kategorii 35-39 let. I když po 44. roce života GPG pozvolna klesá, ženy již muže, kteří zatím bez přerušení budovali svou kariéru, nedoženou. V podstatě nulová hodnota GPG ve věku 60-64 let je způsobena odlivem nízkopříjmových osob do důchodu s tím, že v zaměstnání zůstávají spíše lidé vysoce vzdělaní a kvalifikovaní. Strmý nárůst GPG ve věku 65 a více let je potom dán rozdílnou strukturou žen a mužů, kteří jsou v tomto věku ještě ekonomicky aktivní (ženy v tomto věku častěji berou ze svého pohledu podřadnější a hůře placená zaměstnání).

Mediánové mzdy podle věkových skupin v roce 2016

Rozdíly v odměňování na ministerstvech vyjádřené v GPG v roce 2016

(Tabulka 2)

Zdroj: ISPSP (za rok 2016)

Zahrnutý jsou též rezortní instituce. Na podrobnější výstupy chybí v dostupné databázi relevantní členění podle stupně řízení, jež by odpovídalo realitě.

Do rozdílů v odměňování na jednotlivých resortech více promlouvá segregace na trhu práce, než diskriminace. Gender Pay Gap v sobě zahrnuje obě tyto informace, aniž jsme je schopni od sebe oddělit. Vždy je třeba přihlížet k tomu, jakou práci která osoba vykonává, s jakým vzděláním a s jakou kvalifikací.

Mezi rezorty s nejvyšší hodnotou GPG k 31. 12. 2016 patřila ministerstva zemědělství, práce a sociálních věcí, dopravy, zdravotnictví, průmyslu a obchodu a vnitra. Nejnižší hodnotu GPG vykazovala ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a obrany.

Ministerstvo	Gender Pay Gap
	%
Ministerstvo zemědělství	32,0
Ministerstvo práce a sociálních věcí	23,8
Ministerstvo dopravy	21,6
Ministerstvo zdravotnictví	21,7
Ministerstvo průmyslu a obchodu	20,8
Ministerstvo vnitra	20,7
Ministerstvo zahraničních věcí	17,2
Ministerstvo kultury	17,1
Ministerstvo životního prostředí	16,7
Ministerstvo financí	13,3
Ministerstvo spravedlnosti	11,7
Úřad vlády ČR	11,3
Ministerstvo pro místní rozvoj	10,9
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	6,9
Ministerstvo obrany	0,4

Starobní důchodci podle výše plného starobního důchodu k 31. 12. 2016

(Graf 29 a, b)

Zdroj: MPSV ČR (ČSSZ), 31. 12. 2016

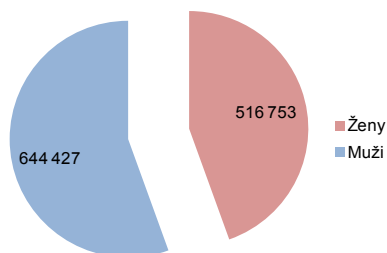
Důchodové pojištění zajišťuje občany pro případ stáří, invalidity nebo při ztrátě živitele. V rámci důchodového pojištění se poskytují důchody starobní, invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí (zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů).

Starobní důchody pobírají častěji ženy než muži a pobírají je déle. Výše důchodů žen je ale v průměru nižší než výše důchodu mužů.

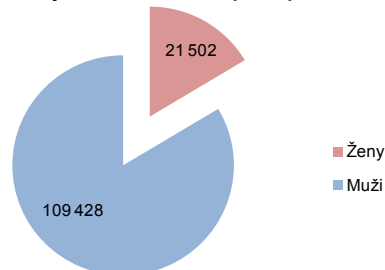
Ženy odcházejí do důchodu stále ještě o něco dříve. Stačí se podívat na strukturu podle pohlaví u příjemců starobního důchodu ve věkových kategoriích 55-59 a 60-64 let. Celkově pobíralo k 31. 12. 2016 starobní důchod 1 788 185 osob (z toho 53,2 % žen). Ve věku 55-59 let dostávalo starobní důchod již pouze 22 644 lidí, podíl žen zde představoval 82 %. Ženy mezi příjemci starobních důchodů převažují do věkové kategorie 65-69 let věku, od 70. roku je trend přesně opačný. Vyšší podíl starobních důchodů na všech druzích jednotlivých penzí zaznamenali muži. Starobní důchod pro ně znamenal téměř 72 % všech druhů důchodu (oproti 55 % v případě žen). Ženy pobírají poměrně často vdovské důchody v souběhu, což se projevuje zejména ve věkové skupině 80 a více let. Muži vykazují téměř ve všech pětiletých věkových kategoriích (s výjimkou věku 55-59 a 90 a více let) vyšší než padesátiprocentní podíl starobních důchodů na všech vyplacených důchodech. Nejvyššího podílu dosáhli ve věku 60-74 let, kdy jeho hodnota dosahovala přes 90 %. Oproti tomu ženy od 75. roku života pobírají z více než padesáti procent jinou formu důchodu, než důchod starobní. Jedná se především o vdovský důchod v souběhu. Projevuje se tu tak demografický fakt, že ženy se dožívají v průměru vyššího věku než muži a že jsou častěji ovdovělé. Na jeden vdovecký důchod v souběhu (ve věku 55 a více let) připadá přibližně šest vdovských.

Podíváme-li se na průměrnou měsíční výši starobních důchodů, zjistíme, že důchody do 10 999 Kč pobírají častěji ženy. Muži zase převažují mezi příjemci důchodů vyšších než 11 000 Kč. Podíl žen mezi pobírateli průměrného měsíčního důchodu do 9 999 Kč činil 83 %. Zaměříme-li se na průměrné měsíční důchody ve výši 12 000 Kč a více, zjistíme, že se poměr obou pohlaví mění. V případě takto vysokých důchodů představuje podíl žen již jen 30 %. Vůbec nejvyšší podíl žen (více než 86%) byl zjištěn u příjemců starobních důchodů v průměrné výši od 8 000 do 8 999 Kč. Nejnižší podíly žen potom vykazovali senioři se starobním důchodem v průměrné výši od 15 000 do 15 999 Kč (12%).

Starobní důchodci pobírající průměrný měsíční důchod ve výši do 14 999 Kč podle pohlaví

Starobní důchodci pobírající průměrný měsíční důchod ve výši 15 000 a více Kč podle pohlaví

Invalidní důchody podle stupňů nemohoucnosti a průměrné měsíční výše důchodu (struktura podle pohlaví) k 31. 12. 2016

(Graf 30)

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ), 31. 12. 2016

S účinností od 1. ledna 2010 došlo k zavedení třístupňové invalidity a místo plných invalidních a částečných invalidních důchodů začaly být vypláceny invalidní důchody pro invaliditu I., II., a III. stupně (zákon č. 306/2008 Sb.). I. stupeň znamená pokles pracovní schopnosti nejméně o 35 %, u II. stupně se jedná nejméně o 50% a u III. stupně nejméně o 70% pokles pracovní neschopnosti. Data jsou uváděna k 31. 12.

K 31. 12. 2016 byla nějaká z forem invalidního důchodu vyplacena 416 489 osobám. Invalidní důchod pobírali z větší části muži (podíl žen představoval necelých 47 %).

Podíl žen se v závislosti na výši stupně nemohoucnosti příliš nemění. Nejnižší hodnoty (44 %) dosáhl v případě nejvyššího stupně nemohoucnosti (III. stupně).

Podíl žen se oproti tomu viditelně mění v závislosti na průměrné výši důchodu. Ženy převažují mezi příjemci důchodů jednoho ze tří stupňů invalidity do 5 000 korun (tvořily více než 60 % těchto příjemců), naopak mezi příjemci důchodů nad 15 tisíc korun včetně bylo zjištěno jen 22 % žen. V obou případech je však třeba zdůraznit, že se nejedná o příliš početné soubory osob.

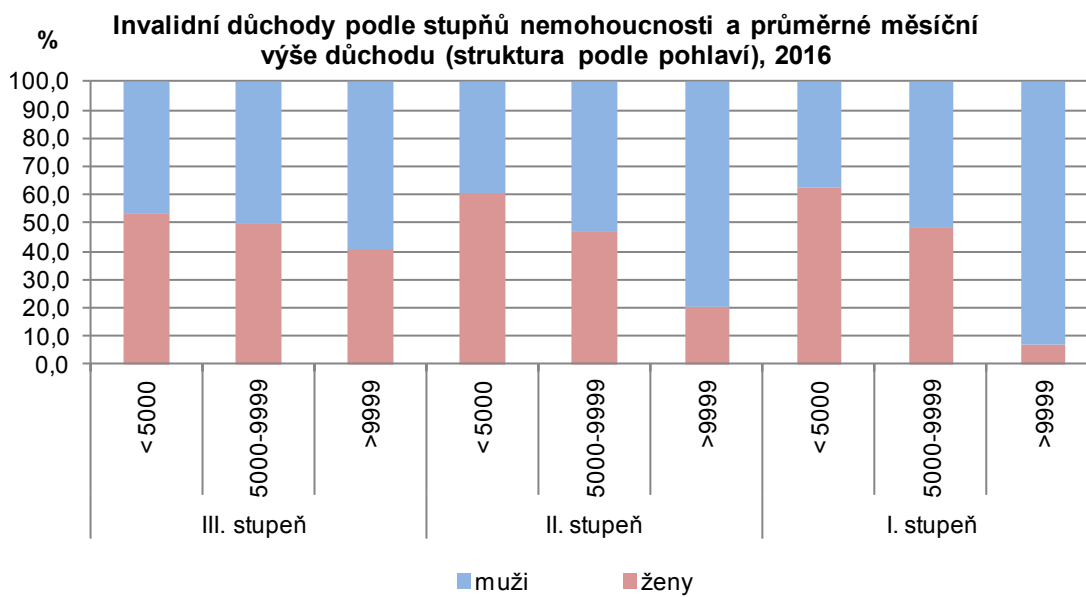
Příjemci invalidního důchodu pobírali nejčastěji invalidní důchod III. stupně, kde se jednalo o více než 70% pokles pracovní neschopnosti. Představovali 54 % všech příjemců invalidního důchodu. Na druhém místě figurovali ti, kteří pobírali invalidní důchody s prvním stupněm nemohoucnosti (32 %). Rozdíly podle pohlaví byly v tomto případě zanedbatelné.

Kromě toho, že muži pobírají invalidní důchody častěji než ženy, a že se tato jejich převaha ještě zvyrazňuje u nejvyššího stupně nemohoucnosti, jsou to opět muži, kteří mají v průměru tyto důchody vyšší.

Podíváme-li se na invalidní důchody třetího stupně nemohoucnosti podle průměrné výše důchodu, zjišťujeme, že do 9 999 Kč pobírá tyto důchody více žen než mužů, od 10 000 Kč jsou mezi příjemci důchodů převážně muži.

V případě invalidních důchodů prvního stupně invalidity převažují ženy pouze v nejnižší příjmové kategorii, do 4 999 Kč včetně. S rostoucí výší důchodů můžeme pozorovat dominanci mužů.

Příjemci invalidního důchodu podle výše průměrného důchodu v Kč (struktura podle stupně nemohoucnosti) k 31. 12. 2016

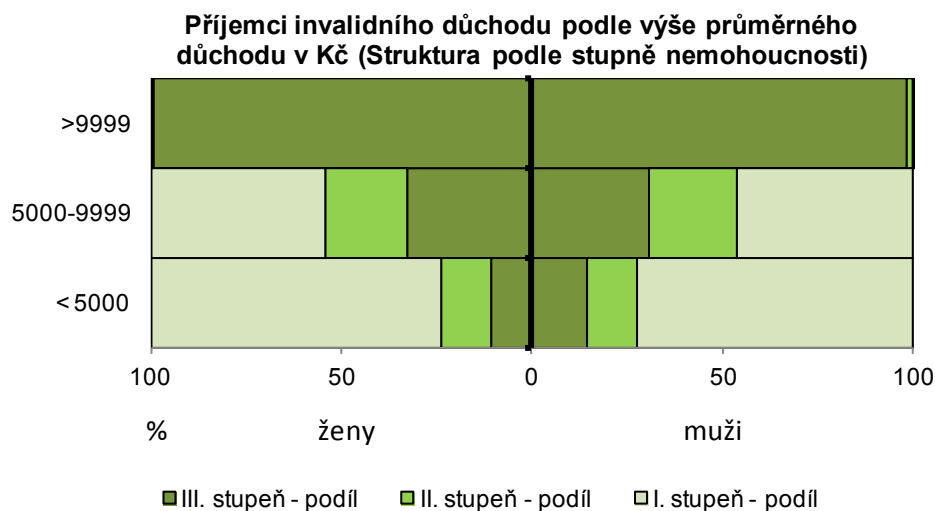
(Graf 31)

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení

Data jsou k 31. 12. 2016

Příjemci invalidních důchodu ve výši do 9 999 Kč pobírají především důchody I. a II. stupně. Důchody ve výši 10 000 Kč a více pak v převážné většině pobírají osoby s invalidním důchodem III. stupně.

Osoby pobírající invalidní důchod nad 7 999 Kč mají většinou III. stupeň nemohoucnosti. U mužů jsou však i ve vyšších kategoriích první dva stupně nemohoucnosti zastoupeny více než v případě žen. Pokud ženy pobírají invalidní důchod ve výši 9 000 Kč a více, potom mají téměř bez výjimky III. stupeň nemohoucnosti. Rozdíly podle pohlaví zde nehrály větší roli.

Ženy a muži pobírající důchod podle typu důchodu k 31. 12. 2016

(Graf 32, a, b)

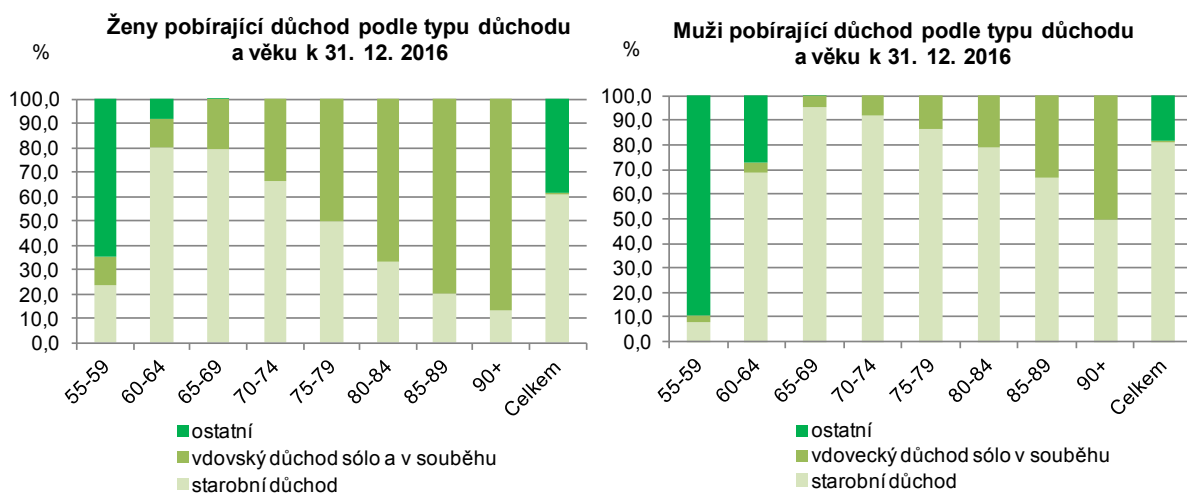
Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, Český statistický úřad

Data jsou k 31. 12. 2016

Starobní důchod představuje v případě mužů ve věku 55 a více let 81,3% podíl ze všech druhů důchodů, které takto staří muži pobírají. U stejně starých žen tvořil starobní důchod 60,8 % všech vyplacených důchodů.

Hlavně u žen ve věku 75 a více let musíme počítat s těmi, které pobírají důchod vdovský. Ve věkové kategorii 75-79 let pobírala vdovský důchod (sólo či v souběhu) polovina takto starých žen. Ve věkové kategorii 80-84 let již dvě třetiny, ve věkové kategorii 85-89 let necelých 80 % žen a ve věku nad devadesát let včetně 86 % žen.

Muži ve věku 65-74 let pobírali starobní důchod z více než 90 %. Vdovecký důchod zaujímá u mužů polovinu všech pobíraných důchodů až v nejvyšší věkové kategorii, 90 a více let.

Oběti vybraných trestných činů podle vztahu k pachateli v roce 2016

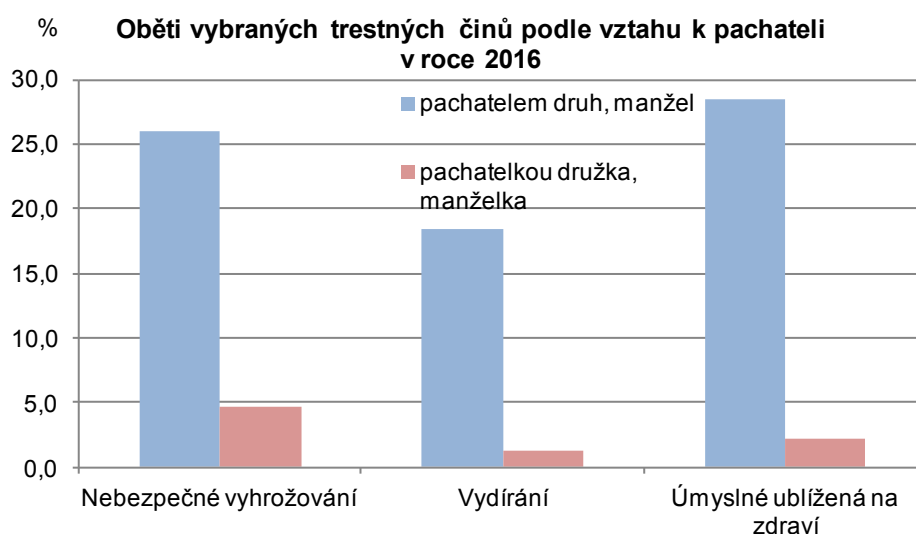
(Graf 33)

Zdroj: Policejní prezídium ČR

Muži celkově převažují mezi oběťmi i pachateli trestných činů. Ženy i muži jsou ze všech typů trestné činnosti nejčastěji oběťmi úmyslného ublížení na zdraví, nebezpečného vyhrožování a loupeží. V případě úmyslného ublížení na zdraví a loupeží byli častěji oběťmi muži, u nebezpečného vyhrožování je tomu naopak.

Pokud jsou oběťmi nebezpečného vyhrožování či úmyslného ublížení na zdraví ženy, pachatelem je většinou jejich druh, manžel či jiný příbuzný.

U mužů je v obou případech situace opačná, v drtivé většině případů nemá oběť vztah k pachateli.

Podíl žen mezi odsouzenými s VŠ

(Graf 34)

Zdroj: Generální ředitelství vězeňské služby ČR

Za roky 2006-2008 nejsou data k dispozici. Údaje se vztahují k 31. 12.

Od roku 1995 do roku 2010 se počet odsouzených mužů zvýšil více jak jeden a půl krát, počet odsouzených žen se téměř ztrojnásobil. K 31. 12. 2010 bylo v České republice evidováno 1 123 odsouzených žen a 18 241 odsouzených mužů. Z toho 27 žen a 285 mužů mělo vysokoškolské vzdělání.

Od roku 2010 do roku 2012 počty odsouzených mírně rostly, aby v roce následujícím nastal pokles. Od té doby do současnosti počty odsouzených (žen i mužů) opět rostou. V roce 2016 bylo celkem 20 341 odsouzených, z toho 7,3 % představovaly ženy.

Nejvíce odsouzených mužů mělo k 31. 12. 2016 dokončené základní vzdělání (44 % všech odsouzených mužů), 39 % jich bylo vyučených.

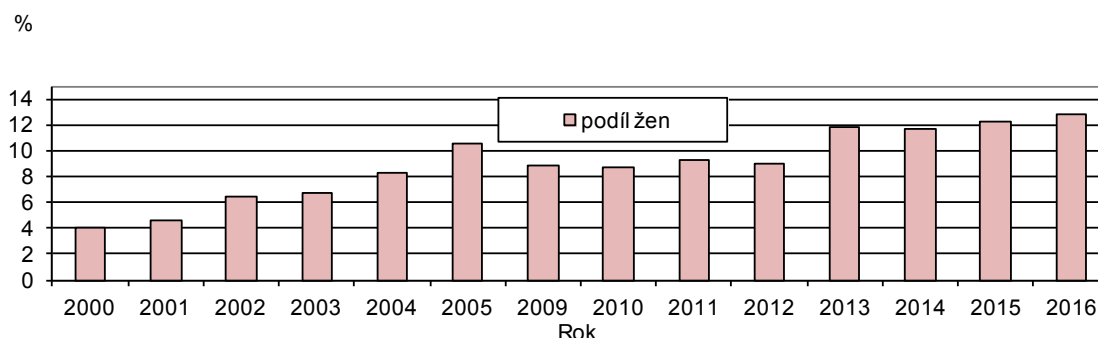
Nejvíce odsouzených žen mělo, stejně jako odsouzení muži, ukončené pouze základní vzdělání (52 %), 22,5 % jich byla vyučených. Odsouzené ženy tak nekopírovaly vzdělanostní strukturu všech žen ve společnosti, kde nevyšší podíl tvoří ženy s maturitou. Muži pak mají v celkové populaci nejčastěji výuční list. Populace odsouzených (žen i mužů) se oproti tomu vyznačuje převahou osob se vzděláním základním.

Jak jsou na tom odsouzené osoby se vzděláním vysokoškolským? Jejich zastoupení mezi odsouzenými je relativně velmi nízké, a to zejména v případě mužů. Do roku 1999 platilo, že podíl odsouzených s vysokoškolským titulem ze všech odsouzených je vyšší v případě mužů než žen, ale u obou pohlaví se pohybuje pod 1 procentem. Od roku 2000 vykazují ženy vyšší podíl odsouzených s vysokoškolským vzděláním. V roce 2005 činil rozdíl mezi oběma pohlavími dokonce dva procentní body, když podíl vysokoškolsky vzdělaných žen (ze všech odsouzených žen) činil 3,4 %. K 31. 12. 2016 tvořil tento podíl v případě odsouzených žen 2,9 % a u odsouzených mužů 1,6 %.

Muži převažovali mezi odsouzenými celkově i ve všech vzdělanostních kategoriích. Nejnižší podíl žen zaznamenali odsouzení s výučním listem bez maturity (toliko 4,3 %), nejvyšší potom odsouzení se středním odborným vzděláním bez maturity (19,2 %). Mezi odsouzenými se nacházelo též 505 negramotných (podíl žen v tomto případě tvořil necelých 10 %). Ještě v roce 2000 bylo přítom mezi odsouzenými pouze 48 negramotných, z toho 6 žen.

Podíl žen mezi odsouzenými s vysokoškolským titulem roste a k 31. 12. 2016 se přiblížil hranici 13 %.

Podíl žen mezi odsouzenými s VŠ za vybrané roky, k 31.12.

Kandidující a zvolení do PS ČR v letech 1996-2017

(Tabulka 3)

Zdroj: Volební statistika ČSÚ

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR se konají každé 4 roky, pokud nedojde k volbám předčasným jako např. v roce 1998 či 2013. Počet volených poslanců je stanoven ústavou na 200 mandátů. Volí osoby se státním občanstvím ČR od 18 let věku. Volit lze i v zahraničí, kde byly vytvářeny volební místnosti u zastupitelských úřadů a generálních konzulátů ČR. Zatím poslední volby se konaly ve dnech 20. až 21. října 2017.

Úspěšnost ve volbách se měří jako podíl zvolených ze všech kandidujících a uvádí se v %.

Úspěšnost kandidujících žen byla ve všech volbách do Poslanecké sněmovny České republiky od roku 1996 nižší než úspěšnost kandidujících mužů. Od roku 1996 do roku 2002 se plynule zvyšovaly počty kandidujících žen, zatímco počty kandidujících mužů vykazovaly kolísavý trend. V roce 2002 dosáhly počty kandidujících žen (1 596) i mužů (4 472) svého maxima. Rok 2002 se vyznačoval nejnižší úspěšností žen i mužů. Úspěšnost žen činila ve sledovaném roce 2,1 %, v případě mužů 3,7 %. U obou pohlaví došlo od roku 2002 do roku 2010 k výraznému poklesu kandidujících. V případě žen představoval tento pokles 14,5 %, u kandidujících mužů se jednalo o pokles 18,2 %.

Rok 2013 se z hlediska kandidujících a úspěšnosti žen a mužů ve volbách v mnohém podobal roku 2002. V roce 2013 kandidovalo 1 588 žen a 4 311 mužů. Úspěšnost kandidujících mužů byla přitom v roce 2013 stejně nízká jako v roce 2002 (3,7%), úspěšnost kandidujících žen byla v roce 2013 jen o něco málo vyšší než v roce 2002 (2,5%).

Nejméně žen i mužů kandidovalo do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 1998. Zároveň v tomto roce dosáhli muži i ženy nejvyšší úspěšnosti ve volbách do PS ČR od roku 1996. Kandidující ženy zaznamenaly v roce 1998 čtyřprocentní úspěšnost, úspěšnost kandidujících mužů dosáhla 6 procent. Je však třeba dodat, že v roce 1998 kandidovalo podstatně méně lidí, což se promítlo právě ve zvýšené úspěšnosti.

Podíl žen mezi kandidujícími činil ve volbách v letech 1996 a 1998 přibližně pětinu. K nárůstu podílu žen ze všech kandidujících došlo ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2002. Od té doby se tento podíl drží na úrovni 26-28 %.

Podíl žen ze všech poslanců nepřekročil v letech 1996-2000 interval 15-17 %. Dosud nejvyšší zastoupení mezi poslanci měly ženy od květnových voleb v roce 2010, kdy představovaly 22 % všech zvolených. Po volbách v roce 2013 tvořil podíl žen v poslaneckých lavicích 19,5 %.

Podíl žen mezi poslanci dosáhl v roce 2017 právě úrovně roku 2010. Ve sněmovních lavicích zasedne 44 nově zvolených žen. V tomto roce kandidovalo od roku 1966 nejvíce žen i mužů, což se promítlo do rekordně nízké úspěšnosti obou pohlaví.

Rok	Kandidující		Zvolení		Úspěšnost (v %)	
	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
1996	908	3 584	30	170	3,3	4,7
1998	756	2 857	30	170	4,0	6,0
2002	1 596	4 472	34	166	2,1	3,7
2006	1 383	3 602	31	169	2,2	4,7
2010	1 364	3 658	44	156	3,2	4,3
2013	1 588	4 311	39	161	2,5	3,7
2017	2154	5 370	44	156	2,0	2,9

Kandidáti a zvolení do PSP ČR v roce 2017 podle politické příslušnosti a pohlaví

(Graf 35 a, b)

Zdroj: Volební statistika ČSÚ

Volby se konaly ve dnech 20. - 21. 10. 2017.

V řádných volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR kandidovalo v roce 2017 celkem více než sedm a půl tisíce osob (7 524), z toho ženy představovaly 28,6 %. Oproti minulým volbám kandidovalo o zhruba 1500 osob více. Podíl žen mezi kandidujícími narostl jenom nepatrně, a to o cca 2 procentní body.

Ve věku do 29 let kandidovalo 227 žen a 574 mužů, ve věku 30-49 let se jednalo o 1009 žen a 2 584 mužů, a ve věku 50 a více let bylo na kandidátních listinách 918 žen a 2 212 mužů. Zejména v případě kandidujících mužů ve věku 50 a více let vidíme oproti roku 2013 výrazný nárůst. V roce 2013 kandidovalo 1 667 mužů ve věku 50 a více let (což představuje přibližně o třetinu vyšší počet).

Zatímco celkově se podíl kandidujících žen v závislosti na věku neměnil (pohyboval se ve sledovaných věkových skupinách v rozpětí 28,0 – 29,0 %), v případě jednotlivých současných parlamentních stran tomu bylo jinak. Starostové a nezávislí například neměli mezi kandidujícími ve věku do 29 let včetně ani jednu ženu. Relativně nízký podíl kandidujících žen v tomto věku vykazovala také většina ostatních nově zvolených parlamentních stran. KSČM zaznamenal 8,2%, SPD 11,2% a Piráti 22,2% podíl. V parlamentních volbách v roce 2013 se nejvyššími podíly kandidujících žen ve věkové kategorii 18 až 29 let vyznačovaly ANO (34,8 %) a TOP09 (33,3 %). V roce 2017 to bylo opět hnutí ANO (40% podíl) a k němu se tentokrát připojila SPD (38% podíl).

Věková kategorie 30-49 let potom zahrnovala 54,2 % žen kandidujících za Piráty. Za hnutí ANO kandidovala v tomto věku polovina všech žen usilujících o zvolení do Sněmovny za tuto stranu.

U většiny ze stávajících parlamentních stran bylo nejvíce kandidujících žen ve věku 50 a více let. Nejvyšší podíl takto starých žen měli na kandidátních listinách Starostové a nezávislí (64,9 %).

Věková kategorie 50 a více let zaznamenala nižší než poloviční podíl u kandidujících žen za KSČM, ANO a Piráty. U Pirátů šlo dokonce pouze o 24% podíl.

Věkové složení kandidujících mužů se u jednotlivých parlamentních stran příliš nelišilo od kandidujících žen. Snad jen, že kategorie 30-49 let byla u nich o něco silněji zastoupena, a to na úkor věku 50 a více let. Zanedbatelné potom bylo většinou procentuální zastoupení věkové kategorie 18-29 let. Výjimku tvořili Piráti, kde 24 % kandidujících mužů bylo do 29 let včetně.

Ve věku 18-29 let byly zvoleny pouze dvě ženy (každá za jinou politickou stranu). Čtyřicet žen bylo zvoleno ve věku 30-49 let a 18 novým poslankyním je 50 a více let.

Mezi zvolenými muži jich pěti je do 29 let včetně, 83 spadá do věkové kategorie 30-49 let a 68 z nich je 50 a více let.

Celková úspěšnost mužů byla o něco vyšší než úspěšnost žen (je myšlen procentuální podíl zvolených z kandidujících).

Zcela stejně nízkou úspěšnost zaznamenali muži i ženy ve věku 29 let (necelé 1 %). Úspěšnost žen ve věku 30-49 let činila 2,4 % - a úspěšnost stejně starých mužů představovala 3,2 %. Úspěšnost padesátiletých a starších žen byla dvouprocentní, zatímco u stejně starých mužů tříprocentní.

Nejvyšší úspěšností se mohly pochlubit ženy za hnutí ANO – ve věku 30-49 let dosáhly téměř 30% úspěšnosti.

Mizivou úspěšnost ve všech věkových kategoriích pak pocítily ženy za KDU-ČSL, Starosty a nezávislé a ČSSD. Zejména pro ČSSD, prosazující kvóty žen (minimálně 40%), je tento výsledek krajně neuspokojivý. Tím spíše, že podíl žen na kandidátních stranách představoval u ČSSD 45 %. Ze zvolených poslanců ČR za tuto stranu je ovšem pouze 13 % žen.

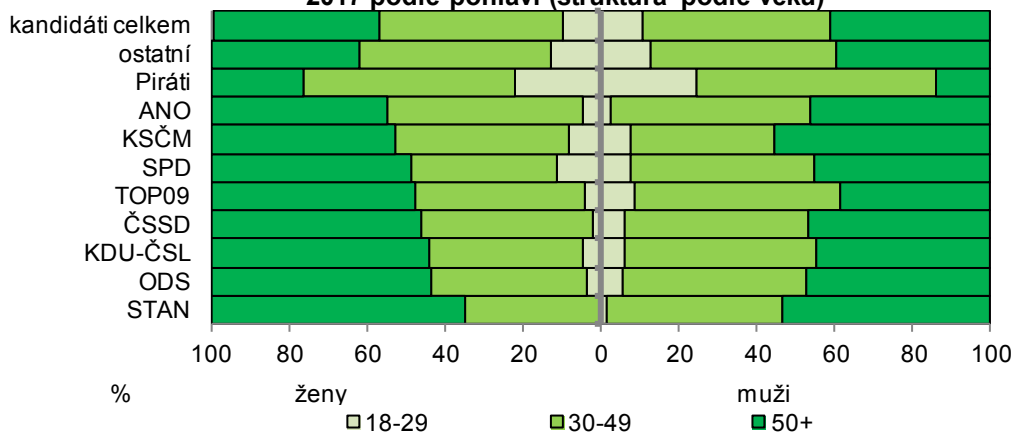
Relativně vysoké podíly žen na kandidátních listinách (shodně zhruba 29%) měly ještě SPD a KSČM. Nejnižším podílem žen na kandidátních listinách se vyznačovali TOP09 (19,5 %) a Piráti (21 %). Nejvyššími podíly zvolených žen se ve Sněmovně ČR vyznačují SPD (27 %), ANO (25 %) a KSČM (20 %).

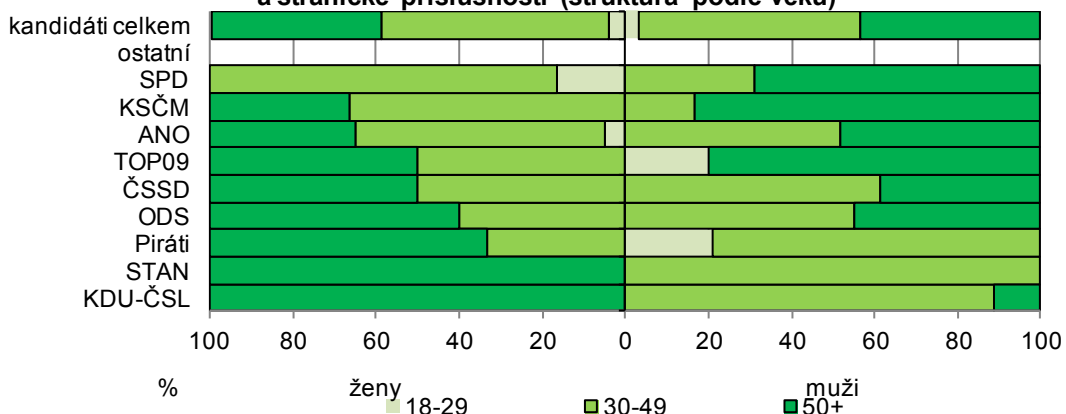
Téměř 14% úspěšnost měly ženy zvolené ve věku 30-49 let za SPD, 12% úspěšnost pak zaznamenaly ženy Pirátky ve věku 50 a více let. Za Piráty kandidovalo ve věku 50 a více let pouze 17 žen – z toho dvě byly zvoleny.

Zatímco ve věku 18-29 let byly zvoleny ženy jenom za ANO a SPD, muži v tomto věku se do Poslanecké sněmovny ČR dostali výhradně za TOP09 a Piráty. Nejvyšší úspěšnosti starších mužů (cca 23%) dosáhlo hnutí ANO, nejnižší úspěšnost ve volbách vykazovali Starostové a nezávislí. Poslanci za STAN jsou vesměs ve věku 30-49 let.

Kandidáti politických stran do Poslanecké sněmovny ČR v roce 2017 podle pohlaví (struktura podle věku)

Zvolení do Poslanecké sněmovny ČR v roce 2017 podle pohlaví a stranické příslušnosti (struktura podle věku)

Vyšší a nižší pozice v Armádě ČR podle věku žen a mužů k 1. 7. 2017

(Graf 36)

Zdroj: MO ČR

Uvedené údaje nezahrnují občanské zaměstnance. Od 1. 1 2011 byla zrušena hodnost podporučíka. Data jsou k 1. 7. 2017.

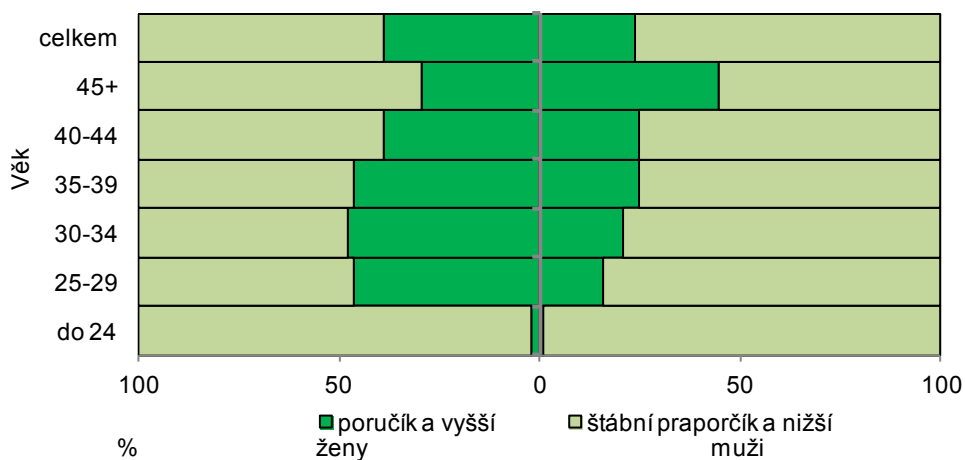
V Armádě ČR celkově i ve všech sledovaných věkových pětiletých skupinách převládají muži. K 1. 7. 2017 bylo v Armádě ČR zjištěno 23 469 osob (bez občanských zaměstnanců). Podíl žen představoval 12,7 %. Nejvyšší podíl žen byl zjištěn ve věkových kategoriích 30-34 let a 45 a více let (shodně 15%). Nejnižší podíl žen zaznamenaly nejmladší věkové kategorie ve do 29 let včetně (ani ne 10%).

Podíly žen rostou se zvyšující se hodnotí. Zatímco podíl žen mezi štábními praporčíky a nižšími hodnostmi nepřesahoval do 45 let věku 11 %, mezi poručíky a vyššími šaržemi se pohyboval ve věku do 34 let včetně mezi 20-30 %. S rostoucím věkem potom tento podíl klesá až na 10,5 % ve věku 45 a více let. Naopak podíl žen s maximální hodnotí praporčíka byl nejvyšší právě ve věku 45 a více let. Představoval více než 18 %.

Armáda je přímo klasickým příkladem segregace. Ženy v armádě zauímají spíše vyšší hodnosti (často s vysokoškolským vzděláním) – a mezi prostými vojíny jsou ve výrazné menšině.

Jsou-li ženy v Armádě ČR ve věku 40 a více let, podíl poručic a vyšších šarží výrazně klesá. Kromě genderového hlediska se tu projevuje aspekt generační.

**Vyšší a nižší pozice v Armádě ČR podle věku žen a mužů,
1. 7. 2017 (struktura podle hodnosti)**

Soudci podle pohlaví a typu soudů

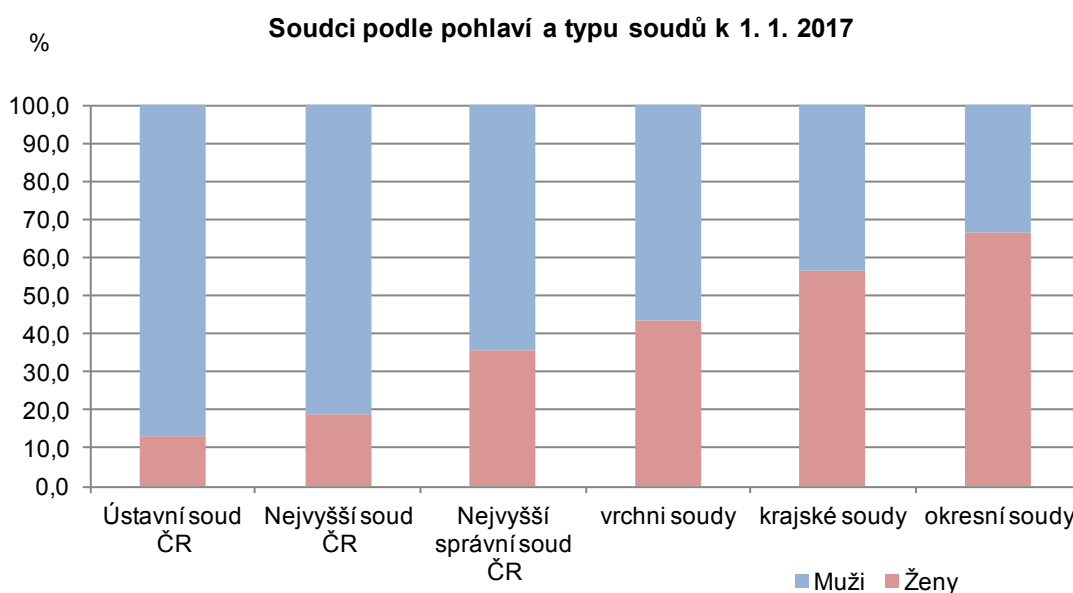
(Graf 37)

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR

Data jsou k 1. 1. 2017. Data za počty soudců Ústavního soudu ČR jsou získána z jeho internetových stránek.

K 1. 1. 2017 bylo zjištěno 3 002 soudců, z toho 1 828 žen (bez soudců Ústavního soudu ČR). Nejvíce soudců se vyskytuje na okresních soudech (1 820), dále na soudech krajských (948) a vrchních (135). Na Nejvyšším soudu ČR bylo zaměstnáno 68, na Nejvyšším správním soudu pak 31 soudců.

Čím je soudní instituce prestižnější a čím se v ní vyskytuje méně soudců, tím je zde nižší podíl žen mezi soudci. V případě okresních soudů zauímají ženy 66 % všech soudců, ovšem na Nejvyšším soudu ČR představují pouze necelých 19 % soudců. K 1. 1. 2014 byl podíl žen mezi soudci Nejvyššího soudu ČR přibližně 13%. Vidíme tedy, že i takto nízký podíl ještě vykazoval snižující trend.

Do 40 let věku převažují soudkyně nad soudci pouze v případě okresních soudů. U ostatních typů soudů je podíl žen mezi soudci do 40 let věku velmi nízký.

V nejvyšší věkové kategorii, tj. ve věku 61 a více, převládaly ženy nad muži i v případě soudců krajských soudů (podíl žen zde činil 65 %).

Podíl uživatelů Internetu ve věku 55-74 let ve vybraných zemích v roce 2016

(Graf 38)

Zdroj: Roční statistické šetření o využívání informačních a komunikačních technologiích (ICT), ČSÚ

Data se vztahují ke 2. čtvrtletí daného roku.

Šetření ČSÚ je založeno na obdobném šetření v zemích EU (Community Household Survey on ICT Usage 2003) a navázalo na pilotní šetření z roku 2002, jež proběhlo na omezeném počtu respondentů. Vzhledem k metodice výběru absolutní hodnoty nižší jak 10 000 mají sníženou vypovídací schopnost.

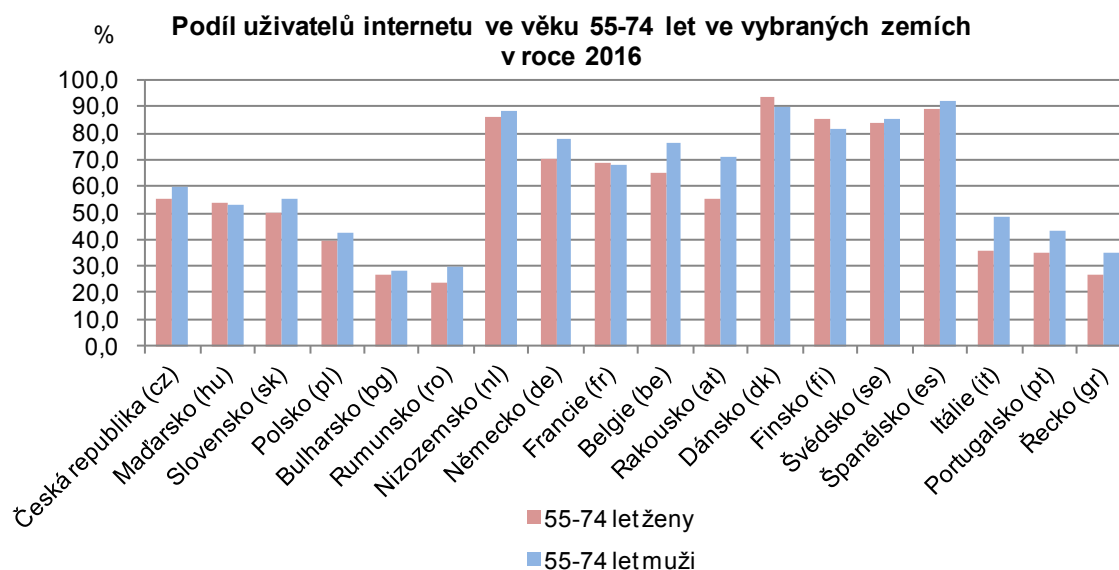
Za uživatele osobního počítače/internetu je považován jednotlivec, který použil osobní počítač/internet alespoň jednou v posledních 3 měsících.

Hodnota je procentem z celkového počtu mužů/žen v dané věkové skupině žijících v sledované zemi.

Je znát, že rozdíly mezi stejně starými uživateli Internetu (ve věku 55-74 let) jsou nepatrné, a většinou o něco větší u mužů.

Česká republika stále ještě patří k zemím, kde počítačová gramotnost seniorů není nejvyšší. V rámci středoevropských států patří k těm s nejvyššími hodnotami, a to jak za ženy, tak muže.

Nejvyšší podíly zaznamenaly severské státy – Dánsko, Finsko, Švédsko, Nizozemí – a k nim se překvapivě řadí i Španělsko, které jinak vybočuje z regionu jihozápadní Evropy, kde uživatelé internetu ve věku 55-74 let představují méně jak polovinu takto starých lidí – a kde jsou výrazné rozdíly mezi oběma pohlavími v neprospěch žen. Extrémem je Řecko, kde je uživateli Internetu pouze 26 % takto starých žen a 35 % mužů, čímž se Řecko v této charakteristice blíží např. Rumunsku.

Shrnutí:

Ženy i muži zůstávají déle svobodní než před deseti lety. Podíly svobodných i ve vyšším věku stále rostou, a to u obou pohlaví. Ve věkové kategorii 30-34 let bylo ještě téměř 48 % žen svobodných. Muži v tomto věku byli svobodní dokonce v 65 % případů.

Domácnosti jednotlivců jsou především domácnosti žen. Důležitým faktorem je i u nich ovšem věk.

Od věku 25 do 54 let se v domácnostech jednotlivců vyskytují častěji muži. Ve věkové kategorii 35 až 44 let tvoří dokonce 73 % osob (o pět procentních bodů méně než v roce 2013) v domácnostech jednotlivců v tomto věku. Ženy naproti tomu v domácnostech jednotlivců převládají až v nejvyšším věku, 65 a více let.

Zejména muži po čtyřicítce mají vyšší riziko nesprávné životosprávy. Více než ženy tíhnou k denní konzumaci alkoholu i tabákových výrobků, a méně než ženy zařazují do svého každodenního jídelníčku ovoce a zeleninu. To samozřejmě přináší následky.

Muži mají celkově výraznější problémy s preobezitou i nadváhou, než ženy. V případě obezity jsou na tom ženy i muži podobně.

S výjimkou odborných škol lze tvrdit, že čím vyšší stupeň škol, tím je zde nižší podíl učitelek. Zatímco v mateřských školách se muži jako učitelé téměř nevyskytují a na základních školách představuje podíl mužů ze všech vyučujících pouze 16 %, na středních školách mají zastoupení 40% a mezi akademickými pracovníky již dominují (63 % akademických pracovníků jsou muži).

Průměrné i mediánové mzdy žen i mužů v posledních letech rostly pouze mírně. K většímu růstu došlo až v roce 2016. Celková průměrná mzda v roce 2016 dosáhla úrovně přes 29 000 korun. Svého maxima se dočkala i reálnější střední hodnota mezd, mediánová, která činila téměř 25 000 korun.

Podíváme-li se na průměrnou měsíční výši starobních důchodů, zjistíme, že důchody do 10 999 Kč pobírají častěji ženy. Muži zase převažují mezi příjemci důchodů vyšších než 11 000 Kč. Podíl žen mezi pobírateli průměrného měsíčního důchodu do 9 999 Kč činil 83 %. Zaměříme-li se na průměrné měsíční důchody ve výši 12 000 Kč a více, zjišťujeme, že se poměr obou pohlaví mění. V případě takto vysokých důchodů představuje podíl žen již jen 30 %. Vůbec nejvyšší podíl žen (více než 86%) byl zjištěn u příjemců starobních důchodů v průměrné výši od 8 000 do 8 999 Kč. Nejnižší podíly žen potom vykazovali senioři se starobním důchodem v průměrné výši od 15 000 do 15 999 Kč (12%).

Muži celkově převažují mezi oběťmi i pachateli trestných činů. Ženy i muži jsou ze všech typů trestné činnosti nejčastěji oběťmi úmyslného ublížení na zdraví, nebezpečného vyhrožování a loupeží. V případě úmyslného ublížení na zdraví a loupeží byli častěji oběťmi muži, u nebezpečného vyhrožování je tomu naopak.

Pokud jsou oběťmi nebezpečného vyhrožování či úmyslného ublížení na zdraví ženy, pachatelem je většinou jejich druh, manžel či jiný příbuzný.

U mužů je v obou případech situace opačná, v drtivé většině případů nemá oběť vztah k pachateli.

U většiny ze stávajících parlamentních stran bylo nejvíce kandidujících žen ve věku 50 a více let. Nejvyšší podíl takto starých žen měli na kandidátních listinách Starostové a nezávislí (64,9 %).

Česká republika stále ještě patří k zemím, kde počítačová gramotnost seniorů není nejvyšší. V rámci střeoevropských států patří k těm s nejvyššími hodnotami, a to jak za ženy, tak muže.

Nejvyšší podíly uživatelů internetu ve věku 55-74 let zaznamenaly severské státy – Dánsko, Finsko, Švédsko, Nizozemí – a k nim se překvapivě řadí i Španělsko, které jinak vybočuje z regionu jihozápadní Evropy, kde uživatelé internetu ve věku 55-74 let představují méně jak polovinu takto starých lidí – a kde

jsou výrazné rozdíly mezi oběma pohlavími v neprospěch žen. Extrémem je Řecko, kde je uživateli Internetu pouze 26 % takto starých žen a 35 % mužů, čímž se Řecko v této charakteristice blíží např. Rumunsku.

ZÁKLADNÍ POJMY Z OBLASTI „GENDERU“:

Afirmativní / pozitivní opatření = opatření zaměřená na určitou skupinu osob, která mají za cíl předcházet diskriminaci a napomoci vyrovnat znevýhodnění vycházející z tradičních postojů, chování a struktur ve společnosti (bývá nesprávně označováno i jako "pozitivní diskriminace").

Desegregace trhu práce = proces, jehož cílem je omezit nebo odstranit **vertikální a horizontální segregaci** pracovního trhu.

Diskriminace na základě pohlaví přímá = jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou z důvodu jejího pohlaví zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci.

Diskriminace na základě pohlaví nepřímá = jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z důvodu pohlaví osoba znevýhodněna oproti ostatním. Nepřímou diskriminací není, pokud toto ustanovení, kritérium nebo praxe je objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné.

Domácí násilí / násilí v rodině = opakované a dlouhodobé násilí, kterého se dopouští dospělá nebo mladistvá osoba na svých blízkých (obětí mohou být manžel/manželka, druh/družka, rozvedení manžel/manželka, dítě, rodič, prarodič). Domácí násilí má podobu fyzického, psychického, sexuálního, ekonomického či jiného násilí, nejčastěji jejich kombinace, jehož intenzita se stupňuje. Domácí násilí je vědomá činnost. Začíná opakujícími se útoky proti lidské důstojnosti, k nim se zpravidla postupně přidávají útoky proti zdraví a v konečném stádiu může přejít v útoky proti lidskému životu. Domácí násilí se liší od ostatních forem delikventního chování tím, že vytváří vztah závislosti oběti na násilné osobě, je zaměřeno na získání moci násilné osoby nad obětí a probíhá v soukromí, tedy ve skrytu, mimo kontrolu veřejnosti. Charakteristickým rysem domácího násilí je skutečnost, že se pro svou trvalost a různou intenzitu násilných aktů postupně stává součástí běžného života. Více než 90 % obětí domácího násilí jsou ženy.

Druhotná viktimizace = viktimizace, ke které nedochází přímo následkem trestného činu, ale je výsledkem reakce institucí a jednotlivců na oběť, kdy se osoba stává v důsledku neadekvátního jednání okolí obětí podruhé. Tato viktimizace zahrnuje nedostatek porozumění k utrpení oběti a zanechává oběť v pocitu izolace, nejistoty a ztráty víry v pomoc společnosti. Tyto pocity zintenzivňují důsledky trestného činu tím, že prodlužují trauma, což také způsobuje vyvolání pocitu odcizení k celé společnosti. Kriminologie rozeznává tři zdroje sekundární viktimizace, kterými jsou zastrasování pachatelem nebo jinými osobami, reakce sociálního prostředí a přístup orgánů činných v trestním řízení k oběti.

Feminizace chudoby = zvyšující se podíl a převaha chudoby mezi ženami ve srovnání s muži (ženy dle odhadů celosvětově tvoří 70 % všech osob žijících pod hranicí chudoby).

Gender = jedná se o slovo cizího původu, které je součástí české slovní zásoby. Pojem odkazuje na sociální rozdíly mezi ženami a muži, které nejsou vrozené, ale společensky konstruované. Nejedná se o přirozený, neměnný stav, ale mění se v čase a významně se liší jak v rámci jednotlivých kultur, tak i mezi kulturami. Tyto rozdíly tedy nejsou přirozenými, danými odlišnostmi mezi muži a ženami, ale dočasnými vývojovými stupni sociálních vztahů.

Genderová analýza = zjišťuje rozdíly mezi ženami a muži v podmínkách, potřebách, úrovni participace, přístupu ke zdrojům, kontrole majetku, rozhodovacích pravomocích atd. v kontextu jim určených genderových rolí. Analýza zkoumá tyto rozdíly v jejich širších společenských, ekonomických a politických souvislostech a také v kontextu životního prostředí. Genderová analýza předpokládá sběr údajů dělených podle pohlaví a také genderově senzitivní informace o analyzované populaci.

Genderové role = soubor pravidel (většinou nepsaných, neformálních, společensky vytvořených), které předepisují určité typy chování pouze ženám a jiné pouze mužům.

Genderově neutrální = nemající žádný vliv na rovnost žen a mužů, či jejich postavení.

Genderový audit = analýza a hodnocení politik, programů a institucí z pohledu toho, zda zohledňují rozdílné dopady svého působení na ženy a muže. Genderový audit zahrnuje jednak zmapování stavu a dále případné navržení dalších opatření a postupů.

Genderový budgeting = rozpočtování z hlediska rovnosti žen a mužů (genderové rozpočtování) je uplatněním **genderového mainstreamingu** v rozpočtovacích procesech. Jedná se o hodnocení rozpočtů z hlediska genderu, při němž se na všech stupních rozpočtového procesu sleduje a vyhodnocuje dopad na jednotlivá pohlaví s cílem dopady vyrovnávat a tedy prosazovat rovnost žen a mužů. Jde o spravedlivější přerozdělování finančních prostředků z hlediska rovného přístupu k čerpání finančních zdrojů s ohledem na zabezpečování potřeb a zájmů jak žen, tak mužů.

Genderový mainstreaming = (ekvivalentní označení v českém jazyce není užíváno) je metoda uplatňování hlediska rovnosti žen a mužů směřující k odstraňování nerovností mezi pohlavími. Je založena na tom, že ve všech koncepčních, rozhodovacích a vyhodnocovacích procesech se jako jedno z hodnotících hledisek používá i hodnocení pozitivního nebo negativního dopadu daného procesu na muže a na ženy (tzv. **genderová analýza**). Zjistí-li se, že jedno z pohlaví bude negativně ovlivněno, musí ten, kdo rozhodnutí přijímá, podniknout kroky k tomu, aby škodlivé účinky příslušného rozhodnutí odstranil nebo alespoň minimalizoval. Tento princip je také zahrnut do metodiky hodnocení dopadů regulace (RIA), která se v ČR používá při přípravě a revizi právních předpisů.

Věcně příslušný útvar dbá na rovnost žen a mužů již při přípravě materiálů pro jednání vlády ČR, a to na základě gender mainstreamingu, jenž má být všemi resorty prováděn ve všech fázích a úrovních jejich činnosti. Věcně příslušný útvar tak s ohledem na rovnost žen a mužů analyzuje výchozí stav a formuluje znění materiálu. Již v tomto bodě může oslovit koordinátorku/a problematiky rovnosti žen a mužů či další subjekty s žádostí o konzultace.

Kvóty = opatření kladoucí si za cíl napravit předcházející nerovnost, obvykle ve vztahu k rozhodovacím pozicím nebo k přístupu k zaměstnání, které definuje určitý podíl míst pro určitou vymezenou skupinu osob. Jedná se o jednu z forem afirmativních / pozitivních opatření. (Např. některé politické strany v zemích EU uplatňují kvóty na kandidátních listinách tzv. zipovým systémem, to znamená, že se na nich střídá vždy žena a muž. Na jiných kandidátkách musí být 40 % žen, 40 % mužů a zbytek ponechán "volné soutěži").

Mateřská dovolená = zaměstnankyni (**matce**) náleží v souvislosti s porodem a péčí o narozené dítě mateřská dovolená po dobu 28 týdnů; porodila-li zároveň dvě nebo více dětí, náleží jí mateřská dovolená po dobu 37 týdnů. Po tuto dobu nepřísluší zaměstnankyni či zaměstnanci náhrada mzdy nebo platu, má však nárok na peněžitou pomoc v mateřství.

Po skončení rodičovské dovolené má zaměstnanec nárok na zařazení na pracovní pozici dle pracovní smlouvy (není tedy nutné, na rozdíl od mateřské dovolené, jej zařadit zpátky na zcela stejnou pozici jako zastával před rodičovskou dovolenou, avšak je nutné, aby se jednalo o pozici, která je uvedena v pracovní smlouvě) a na přidělování práce v rozsahu sjednaném v pracovní smlouvě.

V případě, že zaměstnavatel nemá pro zaměstnance po jeho návratu z rodičovské dovolené práci, kterou by mu dle pracovní smlouvy mohl přidělovat, jedná se o překážku v práci na straně zaměstnavatele. Zaměstnanec pak nemůže konat práci a přísluší mu náhrada mzdy ve výši 100% jeho průměrného výdělku.

Násilí založené na genderu / sexuální násilí = jakýkoliv druh násilí s použitím nebo výhrůžkou fyzické nebo emocionální síly, včetně znásilnění, domácího násilí, sexuálního obtěžování, incestu nebo pedofilie, které souvisí s genderovými rolemi násilné osoby a oběti.

Obtěžování na pracovišti = nežádoucí chování související s pohlavím, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokofujícího nebo urážlivého prostředí.

Pohlaví = biologicky podmíněné rozdíly mezi ženami a muži. Jsou to biologické vlastnosti, které odlišují lidské bytosti jako ženy a muže, zejména odlišnosti týkající se pohlavních orgánů a reprodukčních dispozic.

Reprodukční práva = právo jakékoliv osoby nebo páru se svobodně a odpovědně rozhodnout zda, kolik a kdy bude mít děti, právo na informace a prostředky učinit takové rozhodnutí a právo získat nejvyšší možnou úroveň sexuálního a reprodukčního zdraví.

Rodičovská dovolená = rodičovská dovolená se poskytuje matce dítěte po skončení mateřské dovolené a otci od narození dítěte, a to v rozsahu o jaký o ni požádají, ne však déle než do doby, kdy dítě dosáhne věku tří let. Po dobu čerpání rodičovské dovolené nepřísluší zaměstnankyni či zaměstnanci náhrada mzdy nebo platu; nýbrž nárok na dávku státní sociální podpory.

Rovné příležitosti pro ženy a muže = neexistence překážek pro rovnocennou účast na ekonomickém, politickém, sociálním a rodinném životě obou pohlaví.

Sdílené / obrácené důkazní břemeno = obecné pravidlo soudního řízení je, že pokud osoba podá žalobu, je na ní, aby svá tvrzení prokázala. V oblasti rovného zacházení je část důkazního břemene přenesena ze strany žalobce na stranu žalovaného. V případech, kdy se jedna strana domnívá, že byla poškozena v důsledku nedodržení principu rovného zacházení, a kdy tento stěžovatel poukazuje na rozdílné zacházení s jeho osobou, je na žalovaném, aby prokázal, že princip rovného zacházení nebyl porušen (tj. že k rozdílnému zacházení došlo právem dovoleným způsobem – např. do role Julie nebyl angažován muž).

Segregace trhu práce horizontální = koncentrace žen a mužů ve specifických sektorech a zaměstnáních. Tato segregace je často doprovázena odlišným finančním ohodnocením jednotlivých zaměstnání a sektorů, přičemž ohodnocení zaměstnání a sektorů s převahou žen je nižší.

Segregace zaměstnání vertikální = koncentrace žen a mužů na odlišných stupních hierarchie v zaměstnání ve smyslu úrovně odpovědnosti, pozice a platového ohodnocení.

Sexuální obtěžování na pracovišti = nežádoucí chování z důvodu pohlaví, které má sexuální povahu, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí.

Skleněný strop / neviditelná bariéra = tradiční postoje, předpoklady a hodnoty, které brání posílení pozic žen v plné účasti na životě společnosti, zejména co se týče profesního postupu a účasti na rozhodování. Zapřičiňuje, že ženy jen zřídka dosahují nejvyšších politických, ekonomických, akademických a profesních pozic. Skleněný strop spočívá ve znemožňování přístupu, buď přímo na tyto pozice, nebo znemožňování přístupu k cestám, které tyto pozice otevírají, a to formálními, neformálními, stejně jako skrytými způsoby a prostředky. Strop je hranice, kam až jsou ženy ve svém postupu "vpuštěny", výraz skleněný metaforicky vyjadřuje, že žena díky již dosaženým profesním kvalitám na špičkovou pozici "dohlédne" a dokáže si představit působení v ní, ale nemá možnost tento strop zespodu proniknout. Začne-li ovšem vyvíjet snahu do této vrcholové pozice postoupit, narazí na neviditelnou a těžko definovatelnou překážku v podobě snah namířených proti jejímu postupu.

Sladění pracovního, soukromého a rodinného života = rozvoj struktury a organizace pracovního prostředí tak, aby umožňovalo kombinaci pracovních a rodinných a soukromých aktivit. Nejen v zahraničí se uplatňuje řada technik (např. flexibilní formy práce), jimiž se na pracovišti dosahuje harmonizace těchto dvou základních sfér lidského života a tím snížení stresovosti a zvýšení produktivity práce.

Směrnice Evropské unie týkající se rovného zacházení = směrnice, které rozšiřují chápání principu rovného zacházení pro muže a ženy v Římské smlouvě, která zahrnovala pouze požadavek stejné odměny za stejnou práci nebo práci srovnatelné hodnoty. Princip rovného zacházení pro muže a ženy se vztahuje na přístup k práci, doškolování a vzdělávání, pracovní postup, statutární sociální zabezpečení, zaměstnanecké a sociální zabezpečení, poskytování zboží a služeb, na osoby samostatně výdělečně činné, a to i v zemědělství, na zaměstnankyně těhotné a na ty, které v nedávné době porodily, stejně tak jako na osoby na mateřské či rodičovské dovolené.

Stejná odměna za stejnou práci a práci (stejně nebo srovnatelné) hodnoty = princip pracovního práva, podle kterého má být poskytována stejná odměna za stejnou práci a za práci, které je připisovaná stejná hodnota bez diskriminace na základě pohlaví, a to ve vztahu ke všem aspektům odměny a mzdových podmínek.

Zákaz diskriminace při přístupu k zaměstnání = právo osoby na zaměstnávání bez diskriminačních omezení. Osoba se může tohoto svého práva domáhat, a to jak soudně, tak prostřednictvím správního řízení. O diskriminaci nejde v případech, kdy jsou z hlediska pracovních podmínek zákonem vyloučeny určité skupiny osob nebo je pro to věcný důvod spočívající například v předpokladech absolvování určitého typu školy, zdravotní stav, jazykové znalosti, a podobně. O diskriminaci rovněž nejde, je-li nabízeno místo, které je svým charakterem předurčeno například pro určité pohlaví – do mužského pěveckého sboru, do sboru baletek, atp.

Zásada rovného zacházení s muži a ženami = znamená vyloučení jakéhokoli diskriminujícího jednání z důvodu příslušnosti k určitému pohlaví, ve věcech práva na zaměstnání a přístupu k zaměstnání, přístupu k povolání, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, pracovních, služebních poměrů a jiné závislé činnosti, včetně odměňování, členství a činnosti v odborových organizacích, radách zaměstnanců nebo organizacích zaměstnavatelů, včetně výhod, které tyto organizace svým členům poskytují, členství a činnosti v profesních komorách, včetně výhod, které tyto veřejnoprávní korporace svým členům poskytují, sociálního zabezpečení, přiznání a poskytování sociálních výhod, přístupu ke zdravotní péči a jejímu poskytování, přístupu ke vzdělání a jeho poskytování, přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení, pokud jsou nabízeny veřejnosti nebo při jejich poskytování.

Seznam zkratek:

Zkratky politických stran

ANO – Aliance nového občana
ČSSD – Česká strana sociálně demokratická
KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – československá strana lidová
KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy
ODS – Občanská demokratická strana
SPD - Svoboda a přímá demokracie
STAN – Starostové a nezávislí
TOP09 – Tradice, Odpovědnost, Prosperita

Zkratky resortů

MD – Ministerstvo dopravy
MF – Ministerstvo financí
MK – Ministerstvo kultury
MMR – Ministerstvo místního rozvoje
MO – Ministerstvo obrany
MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠP – Ministerstvo spravedlnosti
MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV – Ministerstvo vnitra
MZ – Ministerstvo zdravotnictví
Mze – Ministerstvo zemědělství
MZV - Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP – Ministerstvo životního prostředí

Ostatní zkratky

BMI – Body Mass Index
ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení
ČSÚ – Český statistický úřad
ČR – Česká republika
EHIS – European Health Interview Survey (Evropské výběrové šetření o zdraví)
EU – Evropská unie
EU-SILC - European Statistics on Income and Living Conditions (Evropské šetření příjmových a životních podmínek)
GPG – Gender Pay Gap (Rozdíl v platech podle pohlaví)
ICT – Information and Communication Technologies (Informační a komunikační technologie)
ISPV – Informační systém o průměrném výdělk
ISPlat – Informační systém plat
ISPSP – Informační systém o platu a služebním příjmu
MHN – Mezinárodní klasifikace nemocí
PSP ČR – Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
Sb. – Sbírka
VŠPS – Výběrové šetření pracovních sil
ÚZIS ČR – Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky
VŠ – vysoká škola
ZJ – základní jednotka
ZŠ – základní škola